

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 64.

Fredagen den 30 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 23 och den 24 innevarande april.

§ 2.

I enlighet med därom den 28 innevarande månad fattat beslut företogs nu val av åtta ledamöter i särskilda utskottet nr 2.

Därvid avlämnades följande godkända valsedlar, nämligen 63 med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen», 61 med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» samt 45 med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet».

De med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Christiernson*,
» andra » » *Svensson* i Eskilstuna och
» tredje » » *Olsson* i Rödningsberg.

De med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Olsson* i Blädinge,
» andra » » *Tamm* och
» tredje » » *Jönsson* i Boa.

De med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Olsson* i See och
» andra » » *von Sneidern*.

På grund härav blev ordningen mellan namnen å de särskilda gruppernas valsedlar bestämd på sätt ovan angivits.

Vid härefter företagen fördelning av platserna mellan de olika grupperna tillföll dessa nedannämnda personer i följande ordning:

Andra kammarens protokoll 1915. Nr 64.

herr *Christiernson*,
 » *Olsson* i Blädinge,
 » *Olsson* i See,
 » *Svensson* i Eskilstuna.
 » *Tamm*,
 » *von Sneidern*,
 » *Olsson* i Rödningberg och
 » *Jönsson* i Boa.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda valet.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till jordbruksutskottet propositionen, nr 169, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

till statsutskottet propositionerna:

nr 179, angående förordning med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot; och

nr 180, angående anställande av en mariningenjörstipendiat över stat; samt

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 151, med förslag till ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket; och

nr 177, med förslag till ändrad lydelse av 42 § 2 mom. i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Vid remiss av propositionen nr 181. Härefter föredrogs propositionen, nr 181, angående inrättandet av en rikskommission för den ekonomiska krigsberedskapen; och yttrade därvid:

Herr Staaff: Herr talman, mina herrar! Jag måste erkänna, att då mina ögon föllo på denna proposition bland de många andra, som vi senast fått mottaga, fattades jag av någon förvåning. Propositionen avser, att riksdagen skulle bevilja medel till upprättande av en rikskommission, som avses att bliva permanent, och vars uppgift skall vara att vidtaga anordningar för att riket ständigt må befinnas i vad man kallar ekonomisk krigsberedskap. Jag blev förvånad, enär jag knappast tänkt mig, att mitt under de pågående betydande svårigheter, som ett brinnande krig runt omkring oss förorsakar även vårt land, man nu

redan skulle ha möjligheter till och att det skulle vara lämpligt att upprätta sådana institutioner för att bereda oss till i framtiden kommande krig. Det är nämligen vad denna proposition avser. Då jag läste vidare i motiveringen, som ju framträder med mycken auktoritet eftersom det är chefen för finansdepartementet som efter gemensam beredning med cheferna för lant- och sjöförsvarsdepartementen samt cheferna för civil- och jordbruksdepartementen avgivit densamma till statsrådsprotokollet, så kan jag icke säga, att jag blev övertygad av de skäl, som i denna motivering anföras.

Vid remiss av
propositionen
nr 181.
(Forts.)

För det första synes det mig, att herr finansministerns redogörelse för de särskilda uppgifter, som skulle åligga den föreslagna kommissionen, är ganska vag. De konturer, som han uppdrager, äro mycket obestämda. Om man ser på sid. 3 nedst, så har finansministern där försökt att i följande ord beskriva, vad rikskommissionens uppgift framför allt skulle vara. »Denna organisation», säger han, »har —, i få ord sagt — under freden att utarbета erforderliga planer samt oavlåtligt anpassa dem efter sig förändrande förhållanden och nya erfarenheter ävensom vidare att genom fortlöpande uppgifter följa de moment i näringslivet, som äga betydelse för krigsberedskapen.» Det är dess uppgift i fred. Nu måste man fråga: är det verkligen möjligt att lägga en sådan uppgift på en dylik institution? Är det över huvud taget möjligt att åstadkomma en tillfredsställande ekonomisk krigsberedskap med anpassande efter de erfarenheter, som *freden* tid efter annan kommer att giva. Jag tror det för min del icke, och det synes mig, som om jag har så mycket större skäl för mina tvivel, ifall det är sant vad man nu med allt större säkerhet hör omtalas, nämligen att det icke ens för den makt bland de krigförande, som anses ha nedlagt den största omsorgen på att i fred organisera ekonomisk krigsberedskap, lyckats att på ett tillfredsställande sätt göra detta. Varför? Jo, naturligtvis därför, att kriget självt medför alldeles nya erfarenheter, att man, om man rättar sina åtgärder efter vad man vet om föregående krig, löper fara att högst betydligt misstaga sig, om man tror, att man sörjt väl för allting.

På följande sida redogör finansministern något mera ingående för de uppgifter, som skulle åligga kommissionen. Han säger där: »Jag erinrar om, bland mycket annat, moratorielagstiftningen, lagen om förfogande över vissa varor i krigstid, sjöförsäkringen mot krigsfara, de talrika exportförbuden, upphävandet av riksbanksedlarnas inlöslighet, höjningen i riksbankens sedelutgivningsrätt och utgivandet av enkronesedlar. De flesta hit hörande åtgärder voro av det slag, att de måste beslutas nästan omedelbart, om ej deras verkan skulle förfelas; och det skulle därför hava varit av största betydelse, om fullständiga planer och författningsutkast till dem hade förelegat, vilket måste antagas hava varit fallet i vissa andra länder.» Nu måste man fråga sig: hur skulle det ha varit möjligt även med en sådan

Vid remiss av
propositionen
nr 181.
(Forts.)

kommission som här föreslås, att författningsutkast och fullständiga planer till allt detta, som herr finansministern här uppräknar, skulle ha på förhand förelegat? Jag tar t. ex. frågan om de talrika exportförbud. De ha ju utfärdats, och detta är alldeles naturligt, efter sig företeende omständigheter och delvis till följd av orsaker och hänsyn, som alldeles icke kunna på förhand och under fredstillstånd förutses. Å andra sidan synas bland de anförda fallen ingå sådana som alls ej behöva föranleda någon sådan institution som här föreslagits. Jag kan taga såsom exempel upphävandet av riksbanksedlarnas inlöslighet. Det är en åtgärd, som blivit nödvändig till följd av allmänhetens upprörda sinnestillstånd, och som kan bli nödvändig att vidtaga en gång till. Därför är det klart, att man, såsom vi ju också berett oss på att göra, bör göra det möjligt att företaga ett sådant upphävande, då inträffade eventualiteter göra detta nödvändigt. Men sedan denna möjlighet är skapad, har jag svårt att förstå, vad rikskommissionens befintlighet egentligen skulle ha för nytta i det avseendet.

Senare går herr finansministern in på frågan om anskaffande av de nödvändiga förråden av allt som behöves för ekonomisk krigsberedskap. Även därvidlag skulle jag vilja säga, att åtminstone i ett eller annat fall frågan ligger så, att man mycket bedrager sig, ifall man tror, att det skulle vara möjligt för en sådan kommission som den, som här är ifrågasatt, att under fredens tid förutse de omständigheter och kombinationer, som kunna komma att föranleda till den ena eller andra åtgärden under krigstid. Herr finansministern nämner t. ex. frågan om kolförrådet. Ja, det kan ju vara möjligt, och jag håller det nästan förtroligt, att kolförrådet till följd av de stigande kolprisen på senare tider hållits något knappare än vad som bort vara förhållandet. Men å andra sidan måste det ju erkännas, att inte kan man på förhand alltid förutse sådana egendomliga komplikationer, som gjort, att järnvägarna hos oss ansträngts i en så utomordentligt hög grad till följd av den exceptionellt stora transitotrafiken. Överhuvud taget gäller beträffande denna del av saken — nämligen åstadkommande av tillräckliga förråd av allting, som behövs för ett land, som så att säga är mer eller mindre överlämnat åt sig självt, — att tillgodoseendet av en sådan uppgift kommer att föranleda frågor och nödvändigörena anläggande av synpunkter, som i väsentlig grad beröra landets produktionsförhållanden och som således för ingen del få uteslutande bedömas efter den synpunkten: den bästa möjliga, den mest fulländade krigsberedskap. Ja, jag skulle till och med vilja säga, att det är nödvändigt, när man tänker på denna ekonomiska krigsberedskap, att väl betänka sig, så att man icke låter förhoppningen om att förekomma svårigheter och lidanden vid krigstillstånd, verka ända därhän, att man under långa tider pålägger landet svårigheter och lidanden, som, när allt kommer omkring, kanske äro fullt jämförliga eller gå utöver de förra. Det är

ytterligt svårt för någon att tänka sig, huru utvecklingen egentligen skulle ha förlupit, i händelse vi under den mycket långa fredsperiod, som vi ha genomlevat — och jag räknar då icke heller med de utländska krig, av vilka vi icke haft någon sådan känning, som vi ha av det närvarande — hade haft en rikskommission, som arbetat med det uteslutande målet för ögonen att tänka på att bereda oss ekonomiskt för kriget. Jag tror icke, att någon egentligen kan säga, om detta verkligen skulle ha lett till bättre och lyckligare förhållanden, än vad nu har varit fallet.

Vid remiss af
propositionen
nr 181.
(Forts.)

Man bör visserligen skänka sitt fulla erkännande åt den omsorg om rikets välfärd, som ligger under vad som här föreslagits, men man måste på samma gång starkt ifrågasätta, huruvida detta förslag är så förberett, att det verkligen förtjänar att antagas. Vore det icke riktigare, om de synpunkter, som herr finansministern i statsrådsprotokollet tämligen allmänt angivit, gjordes till föremål för ett mera ingående beaktande av därför skickade krafter? Om så bleve förhållandet, är det ganska möjligt — jag säger icke, att det är *säkert*, men *ganska möjligt* — att man skulle komma till det resultatet, att den riktiga utvägen alldeles icke vore att kasta hela frågan över på en permanent rikskommission, utan att den låte uppdelas sig i flera olika frågor, av vilka måhända somliga äro av den art att en gång för alla kunna utredas och föranleda till nödiga bestämmelser av lags eller annan natur, andra till äventyrs av den beskaffenheten, att de lämpligen böra överlämnas åt den ena eller andra myndigheten, som borde erhålla särskilda föreskrifter att uppmärksamma dem, och slutligen kanske någon del mera lämpad för en på samma gång permanent och enhetlig behandling. Beträffande denna sista del kunde det ju bli fråga om, huruvida den verkligen skulle bäst skötas av ett särskilt permanent verk eller till äventyrs av regeringen med råd av periodiskt sammanträdande sakkunnige.

Detta antydningsvis. För min del vågar jag hålla före, att det bästa vore, om en mera ingående utredning företoges, innan något definitivt och i synnerhet något, som pekar så långt fram i tiden som detta, bleve beslutat. Och jag vågar uttrycka den förhoppningen, att statsutskottet skall ägna någon uppmärksamhet åt de nu av mig framlagda synpunkterna.

Herr Lithander: Herr talman! Herr Staaff började sitt anförande med att säga, att han hade gripits av förvåning vid läsandet av denna kungl. proposition. Jag får säga, att man väl snarare greps av en annan känsla, åtminstone var det fallet med mig. Vid genomläsandet kunde jag konstatera att i varje fall ett ingripande skett, som vi alla hava anledning glädja oss åt.

Vidare nämnde herr Staaff, att han icke ansåg det lämpligt att nu under pågående krig företaga en utredning, som skulle be-

Vid remiss av röra kommande tider. Jag vill hemställa, då dessa saker icke
 propositionen blivt beaktade före kriget och tills dato icke under kriget, huru-
 nr 181. vida det kan vara anledning för oss att uppskjuta denna fråga
 (Forts.) ändå längre, kanske till en oviss framtid.

Herr Staaff ansåg, att ett skäl för hans uppfattning vore, att bland de stridande makterna, särskilt hos den som skulle ha de största förutsättningarna för att kunna äga en ekonomisk krigsberedskap, man icke skulle ha ernått någon dylik. Jag vill i stället göra gällande, att det förhåller sig på rakt motsatt sätt. Ty i det landet har man i mycket hög grad denna krigsberedskap. Man har där studerat frågan, icke blott nu under kriget, utan man har redan tidigt, långt dessförinnan, ägnat denna sak en mycket hög grad av uppmärksamhet. Det är helt enkelt en av de viktigaste omsorger man där haft, jämte anskaffandet av krigsmateriel och övandet av armén, att tillgodose den ekonomiska krigsberedskapen och att mobilisera industrien. Jag kan nämna att fall, äro mig bekanta, och dessa äro ingalunda de enda som förekommit, där man vid krigsutbrottet ordnat det så med industrien att fabrikerne vidtalats lägga om sina tillverknin- gar. Jag menar icke så, att tillverknin- garna skulle fylla det ögonblickliga behovet, det har man fyllt förut och icke som hos oss i många fall skjutit upp att först vid krigsutbrott fylla, utan att tillverkningen kastades om så, att den skulle fylla behov som man på förhand beräknat och vet skola uppstå framdeles under kriget. Så långt har man där gått i förutseende. Jag kan därjämte nämna, att det redan nu finnes en avsevärd literatur, som berör den ekonomiska krigsberedskapen i det landet. som alltså berör en sak som vi här vilja skaffa oss. Det enda som här kommit fram i den vägen hos oss är en helt nyligen i en svensk tidskrift publicerad, för övrigt alldeles utmärkt uppsats av en generalstabsofficer, men det finnes stora luntor av utländsk litteratur i denna fråga, som vi ha allt skäl att tillgodogöra oss.

Jag vill göra gällande, att denna uppgift kommer att bli synnerligen intressant och att den naturligtvis är ofantligt viktig för oss. Herr Staaff talade något om kolförråden. Jag tror att kommissionens arbetsuppgift i bränslefrågan kommer att bli mycket stor; jag tror att den därvidlag får en mycket tacksam uppgift att söka utröna i vad mån vi kunna mer än hittills skett tillgodogöra oss såväl torv som kraften i våra vattenfall såsom ersättning för stenkol.

Krigsberedskapen består icke endast i att hava tillräckligt med vapen, tillräckligt med ammunition och tillräckligt med övat manskap, utan den beror i mycket hög grad på hur industrien är ordnad, hur vi beträffande jordbruket, beträffande tillgången av alla våra förnödenhetsartiklar ordnat det för oss. Det är den uppgiften jag ser som den främsta för denna kommission. Jag vill beteckna åtgärden att tillsätta en sådan kommission som synnerligen välbetänt och vill hoppas, att detta också skall

bli riksdagens mening om densamma, när frågan har passerat utskottet och vi få den tillbaka i kamrarna.

Vid remiss av propositionen nr 181.

(Forts)

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt hänvisa ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandena till statsutskottet

§ 5.

Härpå föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 45—57, bankoutskottets utlåtanden nr 26—30 och lagutskottets utlåtande nr 26.

§ 6.

Till behandling upptogs nu lagutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av §§ 10 och 21 i lasarettstadgan den 18 oktober 1901, dels ock i ämnet väckta motioner.

Ang. ändrad lydelse av §§ 10 och 21 i lasarettstadgan.

Genom en den 29 januari 1915 dagtecknad proposition, nr 24, som hänvisats till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden, begärt riksdagens yttrande över följande:

Förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av §§ 10 och 21 i lasarettstadgan den 18 oktober 1901.

§ 10.

Mom. 1. Vid varje lasarett skola finnas:

1. en direktion, utsedd på sätt i § 13 sägs;
2. en läkare, som utses i den ordning § 21 stadgar;
3. en syssloman, tillsatt i enlighet med § 34;
4. en av direktionen antagen prästman, som vid lasarettet biträder i vad till hans ämbete hörer;
5. nödig sjukvårdsbetjäning, som läkaren äger tillsätta och entlediga, dock med skyldighet att vid nästkommande direktions-sammanträde därom göra anmälan, samt nödig ekonomibetjäning, vars antagande och entledigande tillhör direktionen.

Mom. 2. Avlöning till tjänstemän och betjäning utgår enligt stat, som efter förslag av direktionen bestämmes av landstinget.

Finns direktionen ändring i de fastställda avlöningsbeloppen nödig, och kan ej lämpligen landstingets sammanträde avvaktas, äger direktionen i ämnet fatta beslut, som länder till efterrättelse, intill dess frågan blivit av landstinget prövad.

Vid fastställande av lönestat för lasarettsläkare äger landstinget befogenhet att, jämte de allmänna villkor för avlöningens åtnjutande, som landstinget kan finna lämpligt bestämma, tillika be-

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarettss-
stadgan.

(Forts.)

träffande sådan läkares rätt att utöva enskild läkarpraktik föreskriva, att läkare vid lasarett eller lasarettssavdelning med minst 50 sjuksängar icke må utom lasarettets område utöva dylik praktik med undantag av:

- 1) konsultation på annan läkares kallelse,
- 2) mottagning för sjuka i lasarettsläkarens egen bostad, samt
- 3) behandling av sjukdomsfall, då vård genom annan läkare icke är att tillgå eller där lasarettsläkaren på grund av sin utbildning eller sin verksamhet såsom lasarettsläkare får anses äga särskild sakkunskap.

Önskar landstinget i fråga om rätten att utöva enskild praktik föreskriva enahanda villkor för läkare vid lasarett eller lasarettssavdelning med mindre antal sjuksängar än nyss nämnts eller bestämma andra villkor än ovan sagts, skall landstingets beslut därom för att bliva gällande underställas Kungl. Maj:ts prövning och godkännande.

Mom. 3. För dem av de i mom. 1 nämnda tjänstemän och betjäning, som icke på grund av andra bestämmelser kunna komma i åtnjutande av pension till skäligt belopp för sin tjänstgöring vid lasarettet och som en längre tid med nit och trohet uppfyllt sina åligganden samt av ålder eller sjukdom eller under tjänstgöring ådragen skada nödgas lämna sin befattning, äger direktionen att hos landstinget föreslå det pensionsbelopp för återstående livstid, vilket i mån av förtjänst och behov prövas skäligt.

Mom. 4. För beredande av nödig vila åt läkare och sjukvårdsbetjäning äger direktionen hos landstinget göra framställning om beviljande åt dem av någon tids årlig semester.

§ 21.

Mom. 1. Lasarettsläkare utnämnes av Kungl. Maj:t efter förslag av medicinalstyrelsen, och erfordras för behörighet till denna befattning att, vid ansökningstidens utgång, hava efter vunnen legitimation bestritt läkar- eller underläkartjänst under minst ett år vid lasarett eller därmed jämförlig sjukvårdsinrättning.

Mom. 2. Vid inträffande ledighet av lasarettsläkarbefattning skall direktionen ofördröjligen till medicinalstyrelsen insända uppgift å de löneförmåner, som komma att av befattningens nye innehavare åtnjutas, ävensom å samtliga de villkor för avlöningens åtnjutande, som jämlikt § 10 må hava föreskrivits.

Sedan dylik uppgift inkommit, skall medicinalstyrelsen genom kungörelse, som bör införas i allmänna tidningarna tre gånger, tillkännagiva, att till Kungl. Maj:t ställd ansökning till befattningen skall före klockan tolv å trettonde dagen efter den, då kungörelsen första gången varit offentliggjord, till medicinalstyrelsen ingivas; börande i kungörelsen särskilt angivas dels löneförmånerna dels ock de för dessas åtnjutande bestämda villkor.

Efter ansökningstidens utgång skall medicinalstyrelsen pröva de sökandes behörighet och, med avseende fäst å deras ådagalagda

skicklighet och förtjänst, varvid särskilt bör tagas i betraktande för-
utgången berömlig tjänstgöring å sjukhus, å förslag uppföra tre
sökande, om så många anmält sig och funnits behöriga.

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarets-
stadgan.
(Forts.)

Förslag och ansökningshandlingar skola därefter ofödröjligen
översändas till lasaretsdirektionen, som äger att till förmån för
någon av de sökande, som funnits behöriga, avgiva sitt förord, där-
över klagan ej må föras.

Sedan direktionen till medicinalstyrelsen inkommit med sitt för-
ord, skall styrelsen till Kungl. Maj:t insända samtliga tjänstens till-
sättande rörande handlingar jämte eget yttrande.

Mom. 3. Utnämnd lasaretsläkare är skyldig att inom en må-
nad efter utnämningdagen tillträda sin tjänst samt att, sedan detta
skett, därom ofödröjligen göra anmälan hos såväl direktionens ord-
förande som medicinalstyrelsen.

Denna kungörelse träder genast i kraft.

I samband med denna proposition hade utskottet till behand-
ling förehaft två i anledning av propositionen väckta, lika lydande
motioner, nämligen nr 73 inom första kammaren av greve *Posse*
m. fl. och nr 201 inom andra kammaren av herr *E. A. Nilson* i Öre-
bro *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen, med fram-
hållande att de i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna ändringarna
i lasaretsstadgan borde tillkomma i den ordning § 57 regerings-
formen föreskreve, i övrigt för sin del måtte uttala, att tillräckliga
skäl icke syntes vara anförda för vidtagande av de föreslagna änd-
ringarna.

Utskottet — som beträffande den form, under vilken nu ifråga-
varande bestämmelser borde komma till stånd, ansett att de ma-
teriella bestämmelser, som återfunnes i de föreslagna nya tredje och
fjärde styckena av 10 § 2 mom. i lasaretsstadgan, borde av riks-
dagen för dess del antagas såsom kommunal lag, men att övriga
i lasaretsstadgan föreslagna ändringar borde överlämnas till Kungl.
Maj:ts bestämmande i administrativ ordning — hemställde, att riks-
dagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte
med avslag å greve *Posse* *m. fl.* och herr *E. A. Nilson* i Öre-
bro *m. fl.* i ämnet väckta motioner för sin del

A) antaga följande

*Förslag till Lag angående tillägg till 10 § 2 mom. i lasaretsstadgan
den 18 oktober 1901.*

Häri genom förordnas, att till 10 § 2 mom. i lasaretsstadgan
den 18 oktober 1901 skall fogas ett så lydande tillägg:

Vid fastställande av lönestat för lasaretsläkare äger lands-
tinget befoget att, jämte de allmänna villkor för avlöningens åt-
njutande, som landstinget kan finna lämpligt bestämma, tillika be-
träffande sådan läkares rätt att utöva enskild läkarpraktik föreskri-

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarettss-
stadgan.
(Forts.)

va, att läkare vid lasarett eller lasarettssavdelning med minst 50 sjuksängar icke må utom lasarettets område utöva dylik praktik med undantag av:

- 1) konsultation på annan läkares kallelse,
- 2) mottagning för sjuka i lasarettsläkarens egen bostad, samt
- 3) behandling av sjukdomsfall, då vård genom annan läkare icke är att tillgå eller där lasarettsläkaren på grund av sin speciella utbildning eller sin verksamhet såsom lasarettsläkare får anses äga särskild sakkunskap.

Önskar landstinget i fråga om rätten att utöva enskild praktik föreskriva enahanda villkor för läkare vid lasarett eller lasarettssavdelning med mindre antal sjuksängar än nyss nämnts eller bestämma andra villkor än ovan sagts, skall landstingets beslut därom för att bli va gällande underställas Kungl. Maj:ts prövning och godkännande.

Denna lag träder genast i kraft.

B) förklara, att riksdagen i övrigt icke funnit något att erinra mot ifrågavarande av Kungl. Maj:ts framlagda förslag.

Reservationer hade dock avgivits:

av herr *Petersson* i Lidingö villastad, som ansett, att den ifrågasatta ändringen i lasarettssstadgan borde åstadkommas genom utfärdande av en administrativ förordning, men i övrigt biträtt utskottets förslag;

av herrar *Trana*, greve *Spens* och *Pettersson* i Bjälbo, som instämt med herr *Petersson* i Lidingö villastad; samt

av herrar *Hult*, *Gustafsson* i Örebro, *Svensson* i Eskilstuna, *Lindley* och *Rehn*.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Vid sin granskning av den kungl. propositionen har lagutskottet funnit, att sådana begränsningar eller ingripanden i kommunernas självbestämmanderätt, som det i den kungl. propositionen framlagda förslaget avser, ej böra tillkomma i annan ordning än den som gäller för kommunallagarna. Tacksamt erkännande detta synes det mig emellertid, att just härigenom lagutskottets förslag får en väsentligt större innebörd än Kungl. Maj:ts förslag. Det föreslagna tillägget till § 10 mom. 2 i lasarettssstadgan blir nämligen i själva verket härigenom en huvudpunkt uti denna stadga. Om det då icke råder överensstämmelse mellan denna punkt och övriga punkter i lasarettssstadgan, kommer detta givetvis att föranleda, att vid tolkningen av stadgans bestämmelser, det blir *lagen* som blir avgörande. Stadgans

övriga bestämmelser måste givetvis ge vika för lagens ordalydelse. Det är just därigenom som lagutskottets förslag får, som jag tillåter mig säga, en särdeles omfattande betydelse.

Ang. ändrad²
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarets-
stadgan.
(Forts.)

Visst är, att motionärerna icke avsett eller ens tänkt sig, att lagutskottet skulle föreslå en så egendomlig anordning, att allenast en del av en viss paragraf i lasaretsstadgan skulle bli lag. men allt övrigt i samma stadga bara en administrativ författning som förut. Enda vägen att komma till ett tillfredsställande resultat hade väl varit, att lagutskottet i så fall ingått på en undersökning av stadgan uti dess helhet och därvidlag skilt det ur stadgan i dess helhet, som är av art och natur att böra tillkomma genom lagstiftning gemensamt av Konungen och riksdagen, under det att övriga delar hade förbehållits Kungl. Maj:t, med ett ord sagt, att lagutskottet sålunda hade ingått i en sakprövning av hela det område, som omspannes av lasaretsstadgan.

Går andra kammaren nu med på lagutskottets hemställan, befarar jag, att kammaren snart nog får anledning till ånger, men försök då att vrida tillbaka vad man nu har varit med om mot måhända första kammarens motstånd!

Ändamålet med förslaget anges vara att bestämma landstingens befogenhet att vid fastställandet av lönestater för lasaretsläkarna meddela föreskrift för sådana läkares rätt att utöva enskild praktik. Den första frågan man gör sig, då någon ny lag ifrågasättes, är väl den: *föreligger något behov av lagen?* — Är behovet icke för handen, är lagen icke allenast obehörlig utan då blir den, eller kan åtminstone bli rent av skadlig. Varken den kungl. propositionen eller lagutskottet ha bevisat, att något behov av denna lag föreligger. Väl är det sant, att föredragande departementschefen och lagutskottet med honom omförmålt att olika uppfattningar framträtt beträffande denna landstingens rätt, varom nu är fråga, men det är en helt annan sak. Det är sannerligen icke svårt att på många områden bevisa, att fackorganisationer och ämbetsverk kunna hysa stridande meningar, utan att man just därför ifrågasätter att åstadkomma en lagändring, en lagändring som måhända sedermera i sin ordning kunde bli föremål för olika stridande meningar och uppfattningar. I stället går man väl i allmänhet så tillväga, att man låter tvisten prövas av den eller de myndigheter, som ha den prövningsrätten. På den vägen kommer man till ett vägledande prejudikat.

I de fall, som nu anföras i den kungl. propositionen, har landstingets beslut underställt Konungens befallningshavandes prövning och stadfästelse och Konungens befallningshavande har också stadfäst besluten. Besvär över de besluten äro icke anförda, och intill dess det i laga ordning visats, att denna Konungens befallningshavandes stadfästelse varit oriktig, vågar jag påstå, att *landstingen äro och ha varit i sin goda rätt att föreskriva de villkor, som de gjort*, och den rätten upphäves icke därigenom att ett par fackorganisationer bestrida och ifrågasätta densamma. *Lagens innebörd är och blir följaktligen att fräntaga landstingen en rätt, som de för närvarande ha.* Jag ber särskilt få understryka detta och det därför,

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.

(Forts.)

att jag har förnummit här i kammaren, att det är många, som ha den uppfattningen, att landstingen i och med den nu föreslagna lagbestämmelsen skulle tillerkännas en rätt, som de för närvarande äro i saknad av.

Näväl, *föreligger då någon anledning härtill?* Det gäller då närmast att undersöka, om landstingen på något sätt ha missbrukat de rättigheter, de för närvarande ha. Det centrala vid en sådan undersökning blir helt naturligt landstingens ställning till hälso- och sjukvården, framförallt den sistnämnda. Då vädjar jag till statistiken, jag vädjar till berättelser rörande landstingens verksamhet, jag vädjar till kammarledamöternas erfarenhet, och jag är övertygad att alla skola ge mig rätt, när jag säger att *sjukvården har varit landstingens främsta skötebarn*.

Har då detta intresse visat några som helst tendenser att matas på senare tid? Ingalunda, det har tvärtom stegrats i en grad, som man har anledning att vara ytterst glad över, och detta jämsides med att hälsovårdsintresset även stegrats. För det misstroende mot landstingens goda omdöme och rättrådiga vilja, som genomgår såväl Kungl. Maj:ts proposition som lagutskottets utlåtande, finnes således icke något stöd i vad som faktiskt hittills förekommit.

Om den föredragande departementschefen emellertid icke har något förtroende för landstingen, så synes det, att han har så mycket större förtroende för lasarettsläkarna. Han finner nämligen, att lasarettsläkarnas plikttrohet, nit och intresse för sina göromål utgöra den säkraste garantien för sjukvården vid lasaretten, dock icke så att lagbestämmelser skulle vara obehöfliga. Utan tvivel, det vill jag förklara, innebär departementschefens yttrande en allmän sanning, och det erkännes också i motionen. Men det oaktat och ehuru ingen kan ha en större vördnad för läkarvetenskapen än jag, som med en viss förkärlek omfattat densamma alltsedan mina tidiga barnaår, vågar jag ändå påstå, att vi inom landstingen icke äro i saknad av erfarenhet om att denna plikttrohet, detta nit och detta intresse icke alltid förmå hindra läkarna från att ägna sig mera åt enskild praktik än vad som är förenligt med en fullgod lasarettssjukvård. Däremot känner jag icke till, att man med fog kan rikta den erinran till våra landsting att de för andra intressen skulle ha försummat sjukvården.

Jag anser således alldeles bestämt, att landstingen icke gjort sig förtjänta av det misstroende, som är utgångspunkten för den kungl. propositionen, och jag gör intet undantag härvidlag för Skaraborgs läns landsting. Jag har sökt bilda mig ett omdöme om den saken, och jag har kommit till det resultatet. Riksdagen har tvärtom all anledning att tacksamt vitsorda de goda insatser, som landstingen gjort rörande den allmänna hälso- och sjukvården. Säkert är, att den omständigheten att sjukvårdsväsendet inom vårt land befinner sig på den relativt höga ståndpunkt som det gör, beror i mycket avsevärd grad på det varma intresse, som landstingen ägnat detta viktiga samhällsproblem.

Men den föreslagna lagen står också i uppenbar strid med be-

stämmelserna annorstädes i lasarettstadgan. Utskottet har icke kunnat jäva motionärernas mening, att lasarettsläkarna genom den föreslagna lagen tillerkännas laglig rätt till enskild praktik inom hela det område, där de på grund av sin utbildning eller sin verksamhet såsom lasarettsläkare få anses äga särskild sakkunskap. Visserligen har lagutskottet före ordet »utbildning» inflickat ett särskilt ord, nämligen »speciell», för att därigenom i någon mån begränsa räckvidden av denna lasarettsläkarnas befogenhet, men enligt min mening har lagutskottet genom inflickande av detta ord i lagen vunnit så gott som ingenting.

Lagutskottets hänvisning till att i lasarettstadgan finnas bestämmelser, som gå i motsatt riktning, betyder ingenting, ty *lagen* lär nog, som jag i början antydde, bli *rättsgrunden*. Stå lasarettstadgans bestämmelser i strid med lagens, blir det naturligtvis stadgan, som får vika och icke tvärtom.

Lasarettstadgan föreskriver bl. a., att lasarettsläkaren under dygnet icke får avlägsna sig från lasarettet under längre tid än som med lasarettsgöromålen och de sjukas vård är förenligt, att han bör besöka lasarettet så ofta omständigheterna det fordra, samt att han, där olyckshändelse eller sjukdomsfall inträffa, som kräva skyndsamt behandling, skall infinna sig på lasarettet. Såvitt jag förstår, ställer dessa bestämmelsers noggranna iakttagande sådana krav på en lasarettsläkare, att det blir praktiskt sett omöjligt för honom att utöva enskild praktik annorstädes än i sin bostad eller å lasarettsklinik, vilket senare torde vara det vanligaste. Den föreslagna lagen ger honom emellertid likväl rätt att utöva enskild praktik i den utsträckning jag nyss anförde. *Motsättningen är således enligt min mening synnerligen skarp*, och denna motsättning begär man nu att andra kammaren skall lagfästa.

Det kunde vara ännu mer att anföra, men jag skall tills vidare endast erinra om — något som även framgår av den kungl. propositionen sid. 2 och 3 — att Örebro läns landsting i över tio år haft villkor rörande lasarettsläkarnas praktik. Jag tillhörde lasarettsdirektionen, innan detta villkor tillkom, och har tillhört den efteråt, och jag har alltså någon erfarenhet om, vilketdera som har varit till största gagnet för »den lidande mänskligheten», som lagutskottet talar om. Jag försäkrar kammaren, att vi icke haft annat än goda erfarenheter, sedan villkoret infördes. Jag kan även anföra, att intresset för sjuk- och hälsovård har ökats inom länet och icke minskats. Alla äro i stort sett belättna, och landstinget har aldrig vägrat medel till de ständigt ökade kraven på förbättringar vid lasarettanstalterna i allmänhet och särskilt vid länslasarettet. Men nu vill man ge oss en lag, som skulle göra det omöjligt för oss att för framtiden bibehålla ett villkor, av vilket vi endast haft goda erfarenheter. Det kan jag för min del icke finna vara till något gagn för den lidande mänskligheten. Intet enda fall har uppgivits av vare sig utskottet eller departementschefen, då den hjälpsökande allmänheten på grund av de villkor landstinget uppställt fått sakna den vård, varav den haft behov. De *stridiga intressen*, varom de-

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

partementschefen talar, föreligga alltså icke alls på *den* punkten, och i den mån de förefinnas, äro de att söka på ett *annat område*.

Då jag således, herr talman, icke kan finna annat än att de föreslagna bestämmelserna skulle bli till allvarlig skada för en god sjukvård, och då jag därjämte anser att landstingen icke gjort sig förtjänta av att kringskäras beträffande sina rättigheter samt då härtill kommer, att man kan befara, att ett dylikt kringskärande skulle kunna komma att i någon mån minska landstingens intresse för sjukvården i dess helhet, så kan jag inte annat än yrka avslag på såväl den kungl. propositionen som utskottets hemställan samt bifall till den i ämnet väckta motionen.

I detta anförande instämde herrar *Ericsson* i Vallsta, *Lindley*, *Sävström*, *Norin*, *Sundström*, *Eriksson* i Grängesberg, *Julin*, *Andersson* i Milsmaden, *Eklund*, *Uddenberg*, *Persson* i Björnsbyholm, *Larsson* i Västerås, *Eriksson* i Arboga, *Mossberg*, *Johanson* i Gäre, *Sjöberg*, *Akerlund*, *Rehn* och *Svensson* i Skönsberg.

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Om vi skulle för ett ögonblick försöka se bort från landstingens och Kungl. Maj:ts kamp om makten och landstingens befogade ambition, får väl den föregående ärade talaren vara god medgiva, att här i sak föreligga även de stridiga intressen, om vilka den kungl. propositionen talar. Här föreligger å ena sidan lasarettets intresse att läkaren såvitt möjligt skall ägna hela sin kraft åt detsamma. Det är ett befogat krav. Å andra sidan föreligger den stora allmänhetens intresse att få begagna sig av lasarettsläkarens särskilda sakkunskap. Även det är ett befogat intresse. Det synes svårt att förneka, att själva förhållandena här innebära en stridighet i intressen, och jag antager, att den föregående ärade talaren är ense med mig därom, att det vore orätt såväl å ena sidan att absolut förbjuda lasarettsläkaren att idka någon som helst praktik utom lasarettet som också å andra sidan att utan inskränkning tillåta honom sådan praktik.

Detta synes i allt fall vara den huvudsynpunkt, som varit ledande för departementschefen, och till den har också utskottet anslutit sig. Det har syntts oss, att det under sådana förhållanden är nödvändigt att söka åstadkomma ett sådant sakernas tillstånd, att lasarettens befogade anspråk icke tillbakasätts, men att å andra sidan i den mån det låter sig göra även den utom lasarettens befintliga allmänhetens behov tillgodoses.

Hur skall nu detta ske? Jo, Kungl. Maj:t föreslår, att vid mindre lasarett eller lasarettssavdelningar, d. v. s. sådana med mindre än 50 sjuksängar, skulle lasarettsläkaren äga att utan andra inskränkningar än dem som redan stå i lasarettstadgan utöva enskild praktik, men vid större lasarett och lasarettssavdelningar, d. v. s. sådana, där det finnes minst 50 sjuksängar, skulle landstinget kunna förbjuda lasarettsläkaren att utanför lasarettets område idka enskild praktik utom i tre särskilda fall.

Första fallet skulle vara konsultation på annan läkares kallelse, det andra behandling av sjukdomsfall i läkarens egen bostad och det tredje behandling av sjuka, där annan läkare icke finnes att tillgå eller där lasarettsläkaren på grund av sin utbildning och verksamhet måste anses äga särskild sakkunskap. Det synes mig, att man genom att så formulera undantagen verkligen har tagit behörig hänsyn till de olika intressen, som här föreligga.

Den motion, om vilken här är fråga, står i själva verket på en helt annan ståndpunkt. Den utgår därför, att den kommun eller den korporation, som har att avlöna en tjänsteman, också har rätt att suveränt bestämma villkoren för lönens åtnjutande. Motionen utgår ifrån, att landstingen hittills ha visat ett berömvärd intresse för sjukvården inom länen, vars behov de måste anses bättre än någon annan känna till. Den föregående ärade talaren slog också på samma strängar: hos landstingen kan förväntas det mest uppriktiga och levande intresset för sjukvården inom länet, och till dem bör man därför kunna med fullt förtroende överlämna att avgöra, i huru stor utsträckning lasarettsläkaren skall få utöva praktik utom lasarettet. Befinnes det, att man utan fara kan låta honom utöva sådan praktik, ja, då kan man vara förvissad om, att landstinget skall giva honom lov därtill, men befinnes det, att sådan rättighet kan vara riskabel, bör landstinget ha i sin hand att så fullständigt det finner lämpligt förbjuda lasarettsläkaren sådan praktik.

Detta resonemang har utskottet med rätta icke kunnat fullständigt ansluta sig till. Det synes mig nämligen, att här böra i försiva rummet komma den allmänhets intressen, som är i behov av sjukvård, och man synes därför kunna fastslå, att i den mån omtanken om lasarettets skötsel icke lägger hinder i vägen därför, *måste allmänhetens* behov av sjukvård tillgodoses. Ingen kan rättvisligen förneka, att landstingen hittills ha visat ett mycket livligt intresse för sjukvården och att de gjort storartade anstalter för att tillgodose den, men att giva ett sådant erkännande är en sak, och en annan sak är att i lag tillerkänna landstingen rätt att utan någon som helst inskränkning besluta över dessa förhållanden, även i fall där det skulle kunna befaras, att den sjuka allmänhetens behov av läkarhjälp därigenom bleve satt åsido. Det har också något att betyda, mina herrar, att av alla de landsting och myndigheter, som yttrat sig över detta förslag, det stora flertalet icke i sak haft något att invända mot Kungl. Maj:ts förslag.

Slutligen är även att ihågkomma, att lasarettstadgans övriga delar ingalunda äro satta ur kraft genom en sådan bestämmelse, som den, till vilken utskottet nu förordar bifall, utan det finnes, såsom också den föregående ärade talaren erinrade, i stadgans övriga delar kvar bestämmelser, som rätt väsentligt inskränka lasarettsläkarens rätt att utöva praktik utom lasarettet. Det heter sålunda fortfarande, att lasarettsläkaren skall ha sin bostad inom lasarettet eller i dess grannskap, att han ej under

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarettets-
stadgan.
(Forts.)

dygnet får avlägsna sig på längre tid än som med lasarettets fördel och de sjukas behöriga vård är förenligt, att han minst en gång varje dag på tid som av direktionen efter läkarens förslag bestämmes, skall infinna sig å lasarettet för mottagning och utskrivning samt tillsyn och behandling av sjuka, att han härförutom bör besöka lasarettet så ofta omständigheterna det fordra och att, om olycks- eller sjukdomsfall inträffar, som kräver skyndsam behandling, han ofördröjligen skall infinna sig på lasarettet. Nu tycktes den föregående ärade talaren vilja göra gällande, att dessa bestämmelser stå i strid mot det förslag, som här föreligger. Jag kan icke se att så är fallet. Syftet med detta förslag är, såsom också utskottet i sitt utlåtande skarpt betonar, endast att normera den verksamhet, som lasarettsläkaren får utöva *vid sidan av* sin huvuduppgift. Det kan icke göras gällande, att detta förslag avser att på något sätt tillintetgöra det förhållandet, att lasarettsläkaren skall ha till huvuduppgift att sköta sin tjänst vid lasarettet, och att den frihet, man vill medgiva honom att idka enskild praktik endast skall sträcka sig så långt, att den icke inkräktar på denna hans huvuduppgift.

Den föregående talaren tycktes mena, att utskottet bort, på samma gång det framlade sitt förslag, hava utrett, vilka delar av lasarettstadgan, som enligt utskottets förmenande äro av lags natur, och vilka som icke äro det. Det förefaller mig, att detta dock är att begära väl mycket av utskottet. Jag vill till utskottets försvar icke återropa de många ärendena, som ligga under utskottets behandling, eller den långt framskridna tiden, utan jag vill påstå, att utskottet alldeles saknade skäl till en sådan åtgärd. Jag vill erinra den ärade talaren om, att det nog hänt åtskilliga gånger under de senare årtiondena, att här framlagts författningsförslag av Kungl. Maj:t för riksdagen, därvid Kungl. Maj:t har begärt riksdagens beslut i vissa delar, som varit av lags natur, och i andra delar endast utställt förslaget till riksdagens yttrande. Jag vill i sådant avseende för tillfället endast erinra om fattigvårdsförordningen.

Nu har Kungl. Maj:t i detta fall icke förfarit så, utan Kungl. Maj:t har ansett, att förslaget i sin helhet var av den natur, att Kungl. Maj:t därom ägde besluta och endast behöfde infordra riksdagens yttrande. I det avseendet har utskottets majoriteten emellertid varit av en annan mening än departementschefen. Utskottet har i det avseendet anslutit sig till motionen och ansett, att här föreligger en inskränkning i landstingens rätt att besluta över sina utgifter, och därför har utskottet ansett, att riksdagen i detta fall borde förklara, att den antager den del av det framlagda förslaget för sin del såsom lag. Även med denna utgångspunkt kan jag icke finna, att utskottet skulle vara pliktigt, att såsom den föregående talaren gjorde gällande, företaga en granskning av hela lasarettstadgan och pröva, vilka *övriga* delar av densamma böra anses vara av lags natur.

Herr talman, då jag sålunda anser att de skäl, som den

föregående ärade talaren anförde, icke äro av beskaffenhet att kunna förringa giltigheten av vad utskottet anført, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Behovet av lasarettsvård i landet har varit och är i ständigt stigande, och den gamla tanken »att man lika gärna kan dö hemma som på lasarettet» har fått vika för ett ökat förtroende för lasarettsvården.

Detta visar också statistiken. År 1901 var beläggningen per dag i medeltal för landets lasarett 5,400, men år 1912 hade siffran stigit till icke mindre än 10,000, således nära fördubblats. De utgifter, som landstingen haft för sjukvården, uppgingo år 1901 till 5,700,000 kronor och hade år 1912 stigit till nära dubbelt eller 9,300,000 kronor. Nu ha ju landstingen med anledning av detta ökade förtroende varit angelägna att utvidga och förbättra lasarettens, så att de skola motsvara alla de krav, som kunna ställas på en tidsenlig sjukvård.

Förtroendet för sjukvården kan naturligtvis icke bero endast på detta, utan det har tillkommit till allra största delen på grund av läkarnas insatser i arbetet för sjukvården. Det kan icke förnekas, att våra lasarettsläkare utträttat ett gott arbete, som kanske saknar motstycke på detta område i vårt land.

Då nu detta förtroende ökats mer och mer, har det kommit därhän, att våra lasarett blivit besökta av ett så stort antal patienter, att läkarna mer och mer hänvisats till att ständigt uppehålla sig vid lasarettens.

Det har därför föranlett ganska mycket obehag i flera landsdelar, att läkaren, då han behöfts på lasarettet, varit borta på sjukresor till andra platser, och det har uppmärksammats i det ena landstinget efter det andra. Det är ju känt, att det kommit till en strid mellan läkarintresset såsom kärintresse å ena sidan och det allmänna å den andra, och denna strid har icke varit till fördel för någondera parten.

Nu har genom lasarettsläkarföreningarnas initiativ detta kärintresse kommit fram till Kungl. Maj:t, och man har begärt, att nya bestämmelser skola utfärdas, så att lasarettsläkaren skulle ha rätt till praktik även utom lasarettens. Om dessa två olika intressen säger departementschefen:

»Vid meddelande av de bestämmelser, varom nu är fråga, gäller det sålunda att undvika de båda ytterligheterna, förbudandet av all praktik utom lasarettet och tillåtandet av sådan praktik utan någon inskränkning, och att finna en medelväg mellan dessa varandra rakt motsatta ståndpunkter, så att rätt kommer att i vederbörlig mån utskiftas åt båda hållen.»

Ja, detta är en riktig synpunkt, som Kungl. Maj:t lagt på saken, men nu är frågan bara den: Vem äger de bästa förutsättningarna för att kunna skipa denna rätt, Kungl. Maj:t och riksdagen eller landstingen? Jag förmenar att det är lands-

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

tingen, som härtill lämpa sig bäst, ty de känna till förhållandena, och jag vet icke, om man någonstans kan påvisa, att landstingen förgripit sig på något sätt i dessa avseenden. Det förslag, som utskottet har kommit till, nämligen att läkarna vid de lasarett, som ha under 50 sängar, skulle vara berättigade att utöva enskild praktik, anser jag vara godtyckligt i avseende på den föreslagna gränsen, ty om det ligger i lasarettets intresse att avlöna sin läkare med så pass stor lön, att han kan vara tillfredsställd därmed, så bör också landstinget vara i sin goda rätt, då det förbjuder honom att utöva enskild praktik utom lasarettet.

Läkarna äro ju till för att sköta lasarettens och icke för att genom enskild praktik utom lasarettens öka sina inkomster. A andra sidan är det naturligtvis landstingens skyldighet att avlöna sina läkare så, att de i jämförelse med de privat praktiserande läkarna bliva tillgodosedda på ett nöjaktigt sätt.

Nu säger departementschefen vidare, att bestämmelserna i lasarettstadgan, om de tillämpas, innebära en så kraftig garanti mot försummelser från lasarettsläkarens sida beträffande lasarettets skötsel, att bestämmelserna i densamma skulle vara tillräckliga, och det hänvisas särskilt till stadgandet, att lasarettsläkaren, där olycks- eller sjukdomsfall inkommer, som kräver skyndsamt behandling, ofördröjligen skall infinna sig å lasarettet. Men antag, att ett olycksfall inträffar, som omedelbart fordrar operativt ingrepp, och att läkaren kanske befinner sig på resa, så att han först efter tio eller tolv timmar kan vara tillstädes! Då kan naturligtvis lasarettstadgan icke tillämpas, ty läkaren kan omöjligt vara på två ställen samtidigt.

För mig ställer sig saken så, att det här gäller att värna om kommunernas självbestämmanderätt, och jag anser, att landstingen äro de, som äro bäst ägnade att bedöma, i vilken utsträckning en lasarettsläkare bör få utöva enskild praktik. Det går icke an att låta landstingen bara besluta om utgifterna för lasarettens, utan också få ett ord med, då det gäller att bestämma läkarens tjänstgöring samt i vilken utsträckning han må idka enskild praktik. Jag ber därför att få yrka avslag å lagutskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Westman: Det är icke min mening att ingå på den konstitutionella sidan av föreliggande fråga, då väl lagutskottets ordförande kommer att behandla den sidan av saken, utan jag vill beröra själva sakfrågan. Och då jag fullkomligt ansluter mig till föreliggande förslag om att genom allmän förordning uppdraga vissa gränslinjer för å ena sidan lasarettsläkarnas rätt att utöva enskild praktik och å andra sidan landstingens befogenhet att stadga inskränkningar i denna rätt, så vill jag något närmare upptaga till granskning de invändningar, som gjorts emot en sådan allmän förordning, vilka invändningar väl i huvudsak återfinnas i de motioner, som av lika lydande innehåll väckts i båda kamrarna.

I dessa motioner säga motionärerna, att det synes dem självfallet, att när landstinget äger bestämma löneförmånerna för sina tjänstemän, det ock bör tillkomma landstinget att bestämma villkoren för dessa löneförmånens åtnjutande. I viss mån vill jag medgiva, att detta är riktigt, men dock icke i allo. Om dessa tjänstemän ha att utöva en allmänt samhällelig eller statlig funktion, bör staten äga rätt att ingripa genom fastställande av normerande villkor även för åtnjutande av de förmåner, som landstinget beviljar. Så sker på ganska skilda områden. Vad läkarna angår, vill jag hänvisa till den författning, som gäller beträffande tjänsteläkare i allmänhet. Enligt denna författning får exempelvis en stad, som dock ensam avlönar stadsläkare, icke fullkomligt okontrollerbart bestämma stadsläkarens tjänstgöring och verksamhet. Jag kan som exempel åberopa först och främst, att staden icke äger bestämma, att stadsläkare skall tillsättas endast på viss tid, och vill staden närmare reglera stadsläkarens verksamhet genom en instruktion, såsom vanligen sker, blir denna instruktion icke gällande med mindre den fastställes av kungl. medicinalstyrelsen. Om sålunda staten förbehållit sig rätt att ingripa reglerande ifråga om stadsläkarnas verksamhet, finnes det så mycket större skäl för att staten har sådan rätt i avseende på lasarettsläkarna, då staten ju tillerkänner dessa tjänsteårsberäkning och direkt bidrager till deras pensionering. Jag anser sålunda, i motsats till motionärerna, att det är fullkomligt tydligt, att staten äger ingripa reglerande även i avseende på villkoren för lasarettsläkarnas tjänstgöring.

Frågan blir då, såsom även motionärerna framhålla, om det visat sig behöfligt med en lagstiftning, som inskränker landstingens fria bestämmanderätt. På den frågan vill jag i motsats till föregående talare svara ja, och jag gör det med hänvisning till de inskränkningar, som stadgats av Skaraborgs läns landsting och som återgivas i den kungl. propositionen. Jag tror, att den förste ärade talaren har tillräckligt klar uppfattning av lämpligheten eller olämpligheten av hithörande bestämmelser för att ge mig rätt däri, att de bestämmelser, som Skaraborgs läns landsting utfärdat, icke kunna betraktas som lämpliga. Och skulle den uppfattningen, som tagit sig uttryck i motionen, vinna allmänna utbredning, befara jag att inom vissa andra län kanske ännu mindre lämpliga bestämmelser kunna komma att utfärdas. Nu uttala motionärerna en farhåga för, att om landstingens fria bestämmanderätt skulle inskränkas, deras stora intresse för sjukvårdsangelägenheterna möjligtvis skulle förminska, och denna mening gav även den förste ärade talaren uttryck åt. Jag tror, att dessa farhågor äro betydligt överdrivna. De normerande bestämmelser, om vilka här är fråga, äro verkligen icke av den djupt ingripande betydelse, att man behöver befara, att landstingens vilja att göra uppoffringar för sjukvården därigenom skulle minska.

Ang. ändrad lydelse av §§ 10 och 21 i lasarettstadgan.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarettss-
stadgan.
(Forts.)

Ett stöd för riktigheten av min uppfattning finner jag däri, att, såsom redan förut antytts av en talare, samtliga landsting med undantag av tre uttalat, att de icke alls ha något emot att bestämmelser av den beskaffenhet, som här äro i fråga, komma att utfärdas, och för övrigt är det av dessa tre landsting, enligt vad som meddelats mig, ett, nämligen Örebro läns landsting, vars ställning till frågan torde vara ganska tvivelaktig.

Då motionärerna i sin motion ingått på en närmare kritik utav det kungliga förslaget, så synes det mig, som om de uttalanden de därvid gjort, icke skulle äga någon synnerligen stark beviskraft. Motionärerna börja med att framställa den frågan, vad det i realiteten är för skillnad mellan att en tjänsteman förenar en tjänst med en annan och att en läkare, vars verksamhet avser sjukhusvård, får, jämte den tjänst han innehar, ägna sig åt enskild praktik. Jo, mina herrar motionärer, det är en mycket stor skillnad, ty i förra fallet, då det är fråga om att en tjänsteman skall med en tjänst förena en annan, är det hans *privata* intresse, som gör sig gällande, men här, när det är fråga om att tilllåta en lasarettsläkare att i inskränkt mån utöva praktik utom den, som ingår i själva sjukhusvården, är det ett *allmänhetens* intresse, som gör sig gällande. Motionärerna yttra, att såväl sjukdomens diagnostiserande som eventuella operationsingrepp böra äga rum inom lasarettet. Detta uttalande tål väl en icke obetydlig modifieration. Det kan säkerligen i många fall vara nyttigt och vara till fördel, om lasarettsläkaren får tillfälle att diagnostisera sjukdomen redan innan patienten intages på lasarettet för för att därigenom bestämma, huruvida sjukdomen är av den art, att patienten kan eller bör behandlas å lasarett. Detta kan i vissa fall ha även rent praktisk betydelse. Våra lasarett äro ofta så starkt belagda, att det är ytterst önskvärt, om sådana fall, som icke nödvändigt kräva vård å själva lasarettet, avhållas från att där söka inträde, och därtill kan ju lasarettsläkaren medverka genom sjukdomens diagnostiserande på förhand. Av samma praktiska anledning kan det vara utav värde, att lasarettsläkaren får tillfälle att vårda en patient, som undergått operation å lasarettet, under efterbehandlingen i hemmet eller på annat ställe för att därigenom bereda plats för andra patienter, vilka nödvändigt måste söka vård å sjukhuset.

Beträffande det påpekandet, som gjorts i den kungl. propositionen, att en lasarettsläkare kan behöva tillkallas vid olycksfall, uttala sig motionärerna på följande sätt: »Vid olycksfall är första åtgärden i regel alltid den, att den av olycksfall träffade med största möjliga skyndsamhet föres till närmaste lasarett.» Ja, i regel, men ingalunda alltid. Det kan, då ett olycksfall inträffat, vara nödvändigt att tillkalla lasarettsläkaren för att konstatera, huruvida olycksfallet är av beskaffen-

het, att patienten utan våda överhuvud kan föras till lasarettet eller om han kan föras dit utan en föregående behandling, exempelvis anläggandet av förband, vilket lasarettsläkaren kan göra, innan patienten införes till lasarettet. Men nu fråga motionärerna: hur står detta i överensstämmelse med lasarettstadgans föreskrift, att, om olycksfall inkommer, lasarettsläkaren ofördröjligen skall infinna sig å lasarettet för behandling? Här uppstår en undantagskonflikt. Om det inträffar två olycksfall, ett som förts till lasarettet, och ett annat, som icke inkommer, kan det naturligtvis vara av lika stor vikt, att lasarettsläkaren får behandla det ena som det andra. Men det *kan* vara av större betydelse, att han får behandla det fall, som man icke ansett sig kunna föra till lasarettet, ty det fallet saknar all vård, medan däremot det, som förts till lasarettet, får en första vård vare sig av underläkaren eller, om icke sådan finnes, åtminstone av skolade sjuksköterskor.

Nu är det naturligtvis ingalunda min mening, att lasarettsläkarna skulle få vare sig på eget initiativ eller på grund av kallelse utöva praktik utanför lasarettet i huru stor utsträckning som helst, men detta åsyftar icke heller det kungliga förslaget. Där äro uppställda alldeles bestämda fall, i vilka lasarettsläkaren får gå utanför lasarettet. Och vissa av dessa fall äro sådana, att alla måste vara ense om att lasarettsläkaren här bör få tillkallas eller utöva praktik. Det är nämligen, då han tillkallas av annan läkare för konsultation; då han tar emot sjuka i egen bostad, och då han tillkallas för sjukdomsfall, som ej annars skulle kunna behandlas, därför att ingen annan läkare finnes att tillkalla. Ifråga om dessa tre fall äro väl alla villiga att medge rätt för lasarettsläkare att bli tillkallad och utöva praktik. Och slutligen är det i sådana fall, där lasarettsläkaren på grund av sin speciella utbildning har förutsättningar framför andra läkare att kunna behandla det fall som är ifråga.

Jag tror att med dessa begränsningar någon fara för missbruk icke föreligger. Och skulle på något ställe missbruk förekomma, tror jag det ej skulle möta några svårigheter att få rättelse till stånd. Jag vill ock fästa uppmärksamheten på att det kungliga förslag, som här föreligger, medger, att, om i ett visst län eller på en viss ort det skulle anses vara nödigt att uppdraga ännu snävare gränser för lasarettsläkarnas rätt att utöva enskild praktik, landstingen må kunna utverka detta genom att hänvända sig till Kungl. Maj:t.

Den första ärade talaren talade om att i Örebro län ha med fördel tillämpats bestämmelser, som inskränka lasarettsläkarnas rätt till praktik. Ja, men om vi se på dessa bestämmelsers innehåll, så äro de dock helt annorlunda avfattade än de, som förekomma i Skaraborgs län. Inom Örebro län stadgas, att lasarettsläkare äger åtaga sig enskild praktik i staden först efter de ordinarie lasarettsgöromålens avslutande för dagen och företaga resor till landet endast för konsultativ kirurgisk praktik.

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarettss-
stadgan.
(Forts.)

Jag tror, praktiskt taget, att med de bestämmelser Kungl. Maj:t föreslagit kommer icke praktik att kunna utövas av lasarettsläkare i Örebro län, i mycket vidsträcktare mån än som för närvarande enligt nuvarande bestämmelser äger rum. Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på att kommittén för utredning och förslag angående ordnandet av lasarettsvården inom Örebro län icke haft något att invända mot det med Kungl. Maj:ts förslag ungefär likalydande förslag, som framlagts av medicinalstyrelsen och som var remitterat dit för yttrande.

Då alldeles säkert meningarna inom landet i denna fråga äro mycket delade, såsom framgår av avgivna yttranden och även av den diskussion, som förts såväl i lagutskottet som här i kammaren, i det att somliga vilja lita på landstingens diskretion att icke utfärda mera inskränkande bestämmelser, än som kan anses lämpligt, medan å andra sidan andra vilja lita på lasarettsläkarna och göra gällande, att inskränkande bestämmelser för dem icke alls behövas, så synes det mig, att Kungl. Maj:t med sitt förslag tagit en synnerligen lämplig medelväg, utan att ge för mycket vare sig åt ena eller andra hållet. Av egen erfarenhet vill jag tillägga det, att jag icke tror det skulle vara lyckligt — åtminstone på en hel del platser vore det ytterst olämpligt — om allmänheten berövades rätten att i fall, då så vore behöfligt, anlita lasarettsläkarnas speciella kunskaper, särskilt på det kirurgiska området, vilket bleve följden, om dessa läkare icke vore berättigade att tagas i anspråk av allmänheten i dylika fall.

På grund av vad jag nu anfört vill jag, herr talman, för min del ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag med den lilla ändring i lokutionen, som lagutskottet föreslagit.

Herr Gustafsson i Örebro: Den föregående ärade talaren erkände, att meningarna rörande denna fråga vore delade såväl i landet som inom denna kammare. Däri vill jag ge honom fullkomligt rätt, och jag vill tillägga, att de varit delade även inom utskottet. Man ser av utskottets betänkande, att av dess 16 ledamöter 9 reserverat sig, och synes alltså att även inom utskottet meningarna varit rätt skilda. Då jag inom utskottet biträtt den mening, som företrädes av 5 reservanter, vilka avgivit blank reservation, skall jag be att med några få ord få angiva skälen till min ståndpunkt.

Jag utgår alltid från den synpunkten, att en lagstiftning icke skall företagas förrän man kan anse den nödig och av ett allmänt behov påkallad. Såvitt jag kan se, föreligger här icke något dylikt behov. Det erkändes av den föregående talaren, och förresten ha alla talare vitsordat detsamma, att lasarettsvården och sjukvården i vårt land står på en ganska hög ståndpunkt och att landstingen gjort vad som kunnat göras för densamma. Jag tror även vi kunna säga, att landstingen, lasarettsdirektionerna och lasarettsläkarna ha varit i gott samförstånd med varandra,

då det gällt handhavandet av de angelägenheter, varom här är fråga. Alltså kan man icke påstå, att något behov här föreligger.

*Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)*

Jag vet mycket väl, att man här pekat på Skaraborgs län och vad där blivit beslutat i denna fråga — ja, den sista talaren gjorde även ett dylikt påpekande. Jag behöver icke tala om Skaraborgs län i detta avseende, ty jag förmodar, att det kan svara för sig självt, men jag måste säga, att jag av tillgängliga handlingar icke funnit annat, än att Skaraborgs län gjort allt vad rimligen kan begäras för sjukvården i länet. De förhållanden, som där inträtt och som utgått från läkarna, kunna ju kallas egendomliga — jag vill ej ge dem något namn, hur underliga de än kunna förefalla.

Det sades av den senaste talaren, att det skulle vara nödvändigt för lasarettsläkare att ha rätt att fara ut på landsbygden, i händelse olycksfall skulle inträffa o. s. v. Ja, det är sant, men jag vill även påstå, att om sådana undantagsfall, som han ville göra gällande, skulle föreligga, så är jag fullt förvissad om att varken lasarettsdirektionen eller landstinget skulle klandra en lasarettsläkare, om han i ett sådant undantagsfall skulle företaga sjukresa till landsbygden. Men jag måste säga, att det kan nog hava sina vådor, att lasarettsläkaren lämnar lasarettet och kanhända reser ett par mil bort ifrån lasarettets närhet — vilket vore möjligt om inga inskränkande bestämmelser funnes. Det skulle ju nämligen kunna inträffa svåra fall ifråga å redan på lasarettet inlagda patienter, eller ock att något nytt svårt sjukdomsfall på landsbygden inträffade och den sjuke skickades in till lasarettet för att få den vård, som endast på lasarettet kunde beredas. Då måste det väl anses vara med god ordning, att lasarettsläkaren är till hands, där han är placerad och har sin tjänstgöringsskyldighet, och att han i första rummet kan stå till tjänst på den plats, där han måste anses vara stationerad. Det har talats om vikten av att lasarettsläkare kunde tillkallas för att utföra operationer — särskilt hörde jag detta framhållas i utskottet — och det synes att denna fråga även här anses spela en viss roll. Härtill vill jag anmärka, att jag tror, att allmänheten numera är så pass upplyst, att den bör veta, att företagandet av operationer i hemmen erbjuder stora vanskligheter; och jag hoppas att man skall komma så långt, att allmänheten skall förstå att, särskilt då det gäller operationer, i god tid söka lasarettsvård, som ju i vår tid står ganska högt.

Huvudskälet varför jag reserverat mig, har emellertid som sagt varit det, att jag icke kunnat se, att något behov föreligger av ändring i den lasarettstadga vi nu ha. På grund härav ber jag också, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Nilson m. fl. avgivna motionen.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Då Skaraborgs

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

läns landsting varit den huvudsakliga orsaken till allt arbete denna fråga åstadkommit, så torde det vara på sin plats, att någon representant för Skaraborgs län yttrar sig i denna fråga. Det är därför som jag begärt ordet.

Den kungl. propositionen redogör för frågans gång, och därmed behöver jag således icke upptaga tiden, men jag ber att få säga, att av handlingarna framgår i alla fall, att Skaraborgs läns landsting blivit ganska omilt bedömt i avseende å det handlingssätt, varom frågan gäller. Jag tror, att de, som dömt Skaraborgs läns landsting hårt i detta fall, handlat orätt mot landstinget — det vågar jag t. o. m. bestämt utsäga. Jag erinrar om, att landstinget under åtskilliga år har uppfört tre stora lasarett inom ett län, som ej har mer än 240,000 invånare i runt tal, lasarett, som måste betraktas som ganska tidsenliga och väl inredda — det tror jag är känt av nästan hela Sveriges befolkning. När dessa voro färdiga att beläggas, så uppstod frågan, huruvida det vore möjligt för en läkare att ensam tillgodose sjukvården, åtminstone ifråga om två av dessa lasarett. Under sådana förhållanden fann landstinget icke någon annan råd än att taga under utredning, huruvida och under vilka villkor det skulle kunna anställas underläkare till att börja med vid två av dessa lasarett. Landstinget tillsatte en kommitté för att utarbete regler och lönevillkor för dessa underläkare, och kommittéledamöterna utgjordes av insiktsfulla män tillhörande landstinget — ja, jag ber att få säga att, då jag använder orden »insiktsfulla män», jag icke var med i denna kommitté. När kommittén under ett år arbetat på denna fråga, kom den underfund med, att det ej vore möjligt att här framlägga ett förslag, på vilket landstinget skulle kunna gå med, då det ju gällde att betala underläkare så avsevärda löner, som kommittén ansåg dem vara förtjänta av. Om dessa underläkare skulle få de löner, som kommittén fann sig böra föreslå, så skulle ju dessa komma i ett underligt motsatsförhållande till de dåvarande lönerna för de ordinarie lasarettsläkarna på alla tre platserna. Nu säges i den kungl. propositionen — och det tycker jag är obehövt — att denna kommitté gått utanför sitt egentliga område. Det är väl dock naturligt, att den, som skall klandra en kommitté, är den institution, som tillsatt kommittén, och att det sålunda icke bör tillkomma andra att klandra densamma, om den överskridit sin befogenhet, vilket ju innebär att i detta fall det bort vara landstinget, som framkommit med klander i detta avseende. Då det emellertid icke lät sig göra att få underläkarfrågan ordentligt och väl utredd och kommittén icke vågade framlägga frågan i då befintligt skick för landstinget, så tillkallade kommittén en hel del landstingsmän och gjorde förfrågan, huruvida man ansåg, att landstinget kunde rikta förebräelser mot kommittén, för den händelse den skulle taga frågan om de ordinarie lasarettsläkarna under behandling i sammanhang med underläkarfrågan. Ingen enda utav de landstingsledamöter, som blivit på detta sätt

tillfrågade, sade annat än att det var naturligt taga hela läkarfrågan till avgörande, samtidigt således även frågan om de ordinarie läkarna. Därför kan jag säga, att de fingo landstingets uppdrag att även taga den stora frågan om hand, och när kommittébetänkandet föredrogs vid tinget, hörde jag icke något uttalande, som klandrade, att de gått utöver det uppdrag de först av landstinget fått. Med detta tror jag, att den frågan kan vara förklarad.

När de ordinarie lasarettsläkarnas fråga behandlades, var det naturligt att det befanns, att ledamöterna i denna kommitté, liksom länets befolkning i övrigt, hade gjort den iakttagelsen, att lasarettsläkarna vid samtliga lasarett mycket syssla med praktik utom lasarettet och att det åtskilliga gånger kommit svåra fall, då lasarettsläkaren befunnit sig på sjukbesök långt bort från lasarettet och då naturligtvis icke kunnat taga emot och behandla den sjuke lasarettsvårdssökanden. Då uppstod den frågan, att man skulle uppställa dessa villkor, och i sammanhang därmed bestämde man lönen till 8,000 kronor för varje läkare, vartill kom goda bostadsförmåner, vedbrand och inrättandet av polikliniker på alla tre lasarett, där läkaren utan ringaste betalning fick använda sig av lasarettets betjäning och förbandsartiklar m. m. Jag tror, att ingen kan säga annat än att landstinget i detta fall varit mycket generöst. Men ändå har man vänt sig mot de uppställda villkoren, vilka på många håll blivit kallade drakoniska, småfuttiga, absurda och mycket annat, som haglat mot länets landstings beslut. Jag får dock säga, att man med lugn kan tillbakavisa sådana uttalanden mot Skaraborgs läns landsting.

Nu säger den talare från Halmstad, som nyss hade ordet, att de av Skaraborgs läns landsting uppställda villkoren äro olämpliga. Ja, bästa herr Westman, icke faller det väl någon från Skaraborgs län in att vid sökandet efter omdömen över hur Skaraborgs läns landstings beslut uppfattats gå till Halmstad och höra sig för, utan då håller man sig väl inom länet.

Jag skall lova att mitt anförande icke skall bli långt, oaktat jag är frestad att komma med en längre och omsorgsfullare utredning av frågan. Då vi kommo med våra villkor — jag säger för korthetens skull »våra» i stället för Skaraborgs läns landstings — var det klart, att de skulle sätta myror i huvudet på hela läkarkåren och medicinalstyrelsen i spetsen; och hela läkarsällskapet fick då klart för sig, att Skaraborgs läns landsting skulle på knä. Det är dock tydligt, att det är där villkoren skola bestämmas och icke annorstädes. En anhållan, att landstinget skulle återtaga dessa villkor, hade framställts, och Skaraborgs läns landsting fick yttra sig över denna. Landstinget avgav svar genom utdrag av protokoll, hållna vid lasarettsdirektionernas sammanträden. Vid lasarettsdirektionens i Mariestad sammanträde den 10 augusti 1910 — jag ber att få nämna namnen på dem som voro med där; de ha icke så dålig klang:

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

landshövding F. De Geer, godsägaren L. J. Andersson, ingenjören C. Wallenius, byggmästaren A. E. Ahlström, lantbrukaren B. Persson samt doktor C. P. Froste — uttalades: »Genom ländstingets beslut om ökad lön åt länets lasarettsläkare med förbud för honom att idka praktik utom lasarettet har sjukvården å lasarettet vunnit betydligt. Läkaren, som för sin enskilda praktik disponerar för detta ändamål avsedda lokaler inom lasarettbyggnaden, har därigenom hela sin verksamhet förlagd inom sjukhuset och är således nästan ständigt tillgänglig för de å lasarettet intagna och till lasarettet ankommande sjuka. Läkaren har därigenom ej tillfälle att slösa bort sin tid med långa och tröttande resor och får rikligare tillfälle att iakttaga lasarettets sjuka och genom bokliga studier förkovra sig i sitt yrke, vilket allt resulterar i bättre och på vetenskapens senaste rön grundad vård av de sjuka, som komma under hans behandling. För detta arbete har ock landstinget givit lasarettsläkare en god avlöning. Några olägenheter för allmänheten av den gjorda förändringen i avseende på läkarnas tjänstgöring har icke försports.»

Lasarettsläkaren därstädes säger: »Jag har aldrig försport några klagomål eller något missnöje från allmänhetens sida med anledning av förbudet att idka praktik utom lasarettet och tyckes det så hava ingått i allmänhetens vetskap, att det numera är ytterst sällan jag anmodas att göra ett sjukbesök utom sjukhuset. För min personliga del är jag mycket belåten med de nuvarande bestämmelserna, i synnerhet som sjukhusarbetet är av den omfattning, att det giver full sysselsättning hela dagen.»

Komma vi så över till Falköping finna vi, att lasarettsdirektionen där vid sammanträde den 12 augusti 1910, i vilket deltog greve N. Posse, herrar J. Hallén, Ch. Nilsson, Jansson i Djursåtra och H. Sjöstedt samt lasarettsläkaren doktor K. Schiller, enhälligt gjort följande uttalande: att den av 1907 års landsting beslutade nya löneregleringen för läkarna vid länets lasarett, enligt direktionens åsikt och erfarenhet från härvarande lasarett, varit mycket välbetänkt och verkat synnerligen fördelaktigt, då läkaren kunnat ägna hela sin arbetsförmåga och tid uteslutande för vården av sjuka inom lasarettets område, varigenom denna vård blivit mycket mera tillfredsställande. Några olägenheter för allmänheten av den då beslutade anordningen med läkarnas tjänstgöring har icke av direktionen försports.» — Lasarettsläkaren skriver helt kort: »På förfrågan får jag härmed meddela, att jag under de år som förflutit sedan den nya löneregleringen för lasarettsläkarna i Skaraborgs län trädde i kraft själv varit mycket belåten med den nya regimen och ej heller funnit att från allmänhetens sida någon klagan därover försports, varförutom det för lasarettet varit mycket fördelaktigt.»

Ja, mina herrar, när Skaraborgs läns landsting kan uppvisa sådana papper, få herrarna icke undra på, att man kan känna

sig litet ledsen över att genom en sådan förändring som den, vilken nu är ifrågasatt, Skaraborgs län skall kunna berövas de goda sjukvårdsanordningar vi där lyckats genomföra. Jag säger, att Skaraborgs läns befolkning skulle vara ofantligt tålig, om den, efter att hava låtit beskatta sig på över en miljon kronor för uppförande av dessa nya lasarett, skulle vilja vara med om att genom dessa nya bestämmelser utan vidare få sin sjukvård sämre tillgodosedd. Befolkningen i länet frågar icke efter vad det säges utanför länet. Det klander, som här förekommit, har, mina herrar, icke kommit från Skaraborgs län utan från något annat håll, och skall man då på detta håll få hjälp av riksdagen att omöjliggöra för Skaraborgs län att tillgodogöra sig fördelarna av de goda anordningar, som där i sjukvårdshänseende äro införda?

Nu säges också, att de farhågor man hyser för tillämpningen av de nya bestämmelserna äro ogrundade. Denna fråga har nu också i pressen flitigt debatterats. Jag har läst åtskilliga uppsatser, alla har jag icke hunnit med. En av de större tidningarna har en artikel, för lång att här uppläsas, vilken går ut på ett klander mot de av Skaraborgs läns landsting fastställda anordningarna. Artikelförfattaren — jag tar för givet en fackman — påstår, att regeringens avsikt varit att sätta p för dessa bestämmelser och anför hur bra det skulle bli, om dessa bestämmelser upphävdes, som vi så huvudlöst satt upp. »Hur skulle nu dessa bestämmelser te sig i praktiken?» frågar han och fortsätter: »Ett par exempel torde vara belysande. Om en person bryter benet, får han icke anlita lasarettsläkarens hjälp utan att låta sig intagas på lasarettet, även om han har ett hem, där ett benbrott i och för sig utmärkt väl kan behandlas. Utvägen att först kalla en annan läkare, ej kompetent att sköta benbrottet, för att denne skall kalla lasarettsläkaren, är för patienten dyrbar och i och för sig en absurditet. Dessutom är ej ens den vägen stadgeenlig, ty benbrottet behöver speciellt sakkunnig läkarvård under viss tid, och meddelandet av en sådan kan omöjligen ingå i landstingets 'särskilda undantagsfall'. En person, som har en blindtarmsinflammation, ett gallidande, ett maglidande m. m., vilken sjukdom ej behöver omedelbart opereras, men kräver noggrann observation av särskilt inom kirurgi erfaren läkare, kan ej få tillkalla lasarettsläkaren varken direkt eller indirekt genom annan läkare, ty i senare fallet kan det ej, eller i alla fall sällan, bli tal om 'särskilda undantagsfall'. För alla dessa fall — exemplen kunde lätt mångfaldigas — har Skaraborgs landsting lämnat blott två utvägar: antingen får den sjuke avstå från den mest sakkunniga hjälp, som å platsen finnes att tillgå, eller ock får han låta lägga in sig på lasarettet. Det förra torde ej komma i fråga. Det senare skulle förutsätta, att lasarettens utökades på ett sätt, som det må vara tillåtet betvivla att landstingen äro högade för.»

Ja, där se herrarna, hur de nya stadgarna komma att till-

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

lämpas; så dåligt ställt var det icke, innan de klandrade villkoren kommo. Om jag nu bara håller mig till Skaraborgs län, ha vi där 35 läkare. Av dessa äro fyra bosatta i en stad, där lasarett finnes, samt i var och en av de båda andra fem. Det torde sålunda icke där vara någon brist på läkare, så att den sjuke, som vill ha läkare hem till sig, behöver sakna läkarvård.

Det skulle göra ett mycket ledsamt intryck i Skaraborgs län, för den händelse riksdagen skulle på detta sätt tvinga oss att låta läkarna utöva den praktik, som enligt de nya bestämmelserna skulle läggas dem i händerna.

Jag vet, att det kommer att sägas, det har visst sagts eller skrivits: ja, här kunna ni komma och tala om edra villkor hur ni behaga; ni se i alla fall att ett av edra stora lasarett icke har kunnat få en ordinarie läkare och det just för dessa villkors skull. — Ja, den frågan borde man icke vidröra. Ty en sådan förmånlig plats skulle nog egentligen kunna få innehavare. Lönen är ju 8,000 kronor med ett tillägg av 300 kronor till semesterarvode, därtill kommer en mycket tidsenlig boställsvåning med trädgård o. s. v. samt läkarens poliklinik. Det kan också nämnas, att en donator i närheten av Lidköping för länge sedan donerat ett avsevärt kapital, varav räntan årligen skulle tilldelas lasarettsläkaren. Varför? Jo, för att han skulle stanna vid sitt lasarett och icke syssla med något annat eller åtminstone icke med privata uppdrag. Vi se sålunda, att det för länge sedan funnits en man så framsynt, att han donerat ett kapital som skulle användas för att läkaren skulle stanna vid lasarettet och vårda de svårt sjuka som anlända dit. Men att platsen icke sökes, lärer nog hava sin grund uti den överenskommelsen som säges vara träffad och vilken ingen vill frångå.

När nu Skaraborgs läns landsting finner, att de gjorda villkoren äro bra, och lasarettsläkarna och befolkningen finna sig väl i detta samt det därtill har visats genom en utredning, att man icke genom villkorens uppställande begått något brott mot lasarettstadgan, hemställer jag till herrarna, huruvida icke varje lasarettsdirektion i vårt land har samma frihet som Skaraborgs läns landsting att föreskriva villkor, bara dessa icke strida mot lasarettstadgan. De kunna medge läkaren rätt att resa till sjuka. Vi säga intet därom, men denna stadga lämnar rum att inskränka på den rätten. Varför skall man då taga ifrån ett landsting den rätten, en rätt som står öppen för alla andra att använda eller icke använda?

Med vad jag nu sagt har jag velat försvara Skaraborgs läns landsting för dess åtgärd, och jag ber att få framhålla, att få län gjort så stora uppoffringar för sin sjukvård som detta län, och alla torde heller icke ha så många och väl avlönade lasarettsläkare som detta. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen, enligt vilken denna föreslagna ändring är obehöfvig.

Häruti instämde herrar *Bengtsson* i Kullen, *Bogren*, *von Hofsten* och *Magnusson* i Skövde.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet v o n S y d o w: Herr talman! Till en början skall jag be att få rätta en missuppfattning av ganska allvarlig natur, vartill herr Carl Persson i Stallerhult gjorde sig skyldig. Han trodde, att genom ett bifall till utskottets förslag skulle Skaraborgs län bliva berövat de villkor i avseende å lasarettsläkarnas löneförmåner, som de hittills ansett vara för sig gagneliga. Det är, som sagt, ett fullkomligt misstag. Utskottets förslag till lag är avsett att träda i kraft först efter utfärdandet, och vad som förut inträffat beröres ej av lagen. Det är också i den kungl. propositionen uttalat, att den administrativa förordning, som föreslagits skola utfärdas, ej är avsedd att ha retroaktiv verkan. Man vill ej rubba redan bestående avtal och lönevillkor. Genom denna upplysning vill jag hoppas, att det synnerligen vemodiga intryck, som ett bifall till lagutskottets förslag enligt herr Carl Perssons mening skulle göra i Skaraborgs län, väsentligen skall vara undanröjt.

Ang. ändrad lydelse av §§ 10 och 21 i lasarettstadgan. (Forts.)

Jag ber nu få upptaga själva sakfrågan och till en början något uppehålla mig vid motionärernas uppfattning i saken. Såvitt jag kan finna, hava de utgått från en fullkomligt felaktig ståndpunkt. Man har såsom de huvudsakligen stridande intressen, som här stå mot varandra, ställt upp å ena sidan kravet på, att lasarettens skötsel ej på något sätt skall åsidosättas, och å andra sidan lasarettsläkarnas önskan att ej inskränkas i sin rätt att bestämma omfattningen av sin praktik. Denna önskan skulle väl, efter vad jag antar motionärerna velat säga, förestavas av väsentligen ekonomiska motiv. Till en början kan jag ej underlåta att säga, att resonemanget är skäpligen orättvist mot våra lasarettsläkare, vilka bland rikets läkare, såvitt jag förstår, intaga en rangplats och äro sitt kall varmt hängivna. Lasarettsläkaren sätter i regel lasarettets intressen före både egna och andras. För övrigt tror jag, herr talman, att partställningen är felaktig. Den ena parten är visserligen lasarettet, men på andra sidan står såsom intresserad part allmänheten, som enligt min mening har anspråk och mycket berättigade anspråk att ej allt för mycket kringskäras i sin möjlighet att kunna träffa den mest kompetenta läkare. Hade så ej varit förhållandet, skulle det enligt min mening ej förelegat någon som helst anledning för Kungl. Maj:tt att ingripa reglerande. Denna åskådning har också fått sitt bestämda uttryck i det kungl. förslaget. Medicinalstyrelsens framställning avsåg ursprungligen, att man skulle reglera lasarettsläkarnas rätt att erhålla enskilda uppdrag över huvud taget. För min del ansåg jag, att den sidan av saken borde landstingen själva helt och hållet få avgöra; och det är uttryckligen utsagt, att grunden till hela denna framställning är angelägenheten av, att lasarettsläkarnas rätt att utöva enskild praktik icke till men för den sjukvårdsbehövande allmänheten kringskäres i vidare mån, än som med hänsyn till lasarettsvården är nödvändigt. Som en helt underordnad synpunkt kan givetvis lasarettsläkarens ekonomiska intresse komma med, i den mån detta samtidigt kan vara statsintresse. Det är, som herrarne kanske veta, för närvarande stor brist

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

på läkare i vårt land, och det röjer sig en tendens bland de läkare, som skaffat sig mera djupgående utbildning, att slå sig ned som specialister i de större städerna i stället för att gå ut till lasarett. Ännu har man kanske ej haft så stor kännning därav. Men om man alltför mycket kringskar läkarnas handlingsfrihet, kan så bliva förhållandet. Dock, jag upprepar det, detta är en underordnad synpunkt, som landstingen själva kunna beakta, då de bestämma löneförmånerna.

När det nu gäller att reglera denna ganska ömtåliga fråga, måste man givetvis i första hand tillse, att lasarettet får vad det samma tillkommer, och att ej dess skötsel och vård bliva i någon mån åsidosatta. I första hand får man lita till lasarettsläkarnas nit och intresse men så som det kungl. förslaget är lagt, och med den av lagutskottet gjorda ändringen tror jag, att man har all möjlig säkerhet i detta avseende.

Jag ber särskilt att få påpeka att även med det kungl. förslaget kvarstår en del restriktiva bestämmelser, som för närvarande finnas i lasarettstadgan. Läkaren får sålunda ej avlägsna sig från sitt lasarett längre tid, än som med lasarettets fördel och de sjukas behöriga vård är förenligt. Han måste minst en gång varje dag inställa sig på lasarettet för intagning och inskrivning och behandling av sjuka. Några sådana sjukresor på många mil, som här talats om, kunna sålunda aldrig ifrågakomma för en lasarettsläkare.

Det vill för övrigt förefalla, som om man ej hade så mycket emot själva villkoren, såsom de äro lagda i lagutskottets betänkande, utan mot att man gör inskränkning i landstingens ensambeslutanderätt. Framförallt är det kanske Skaraborgs läns landsting, som känt sig oroad av detta förslag, som dock ej väsentligen berör landstinget.

Innan jag går in på denna fråga — inskränkingen i landstingens befogenhet — ber jag att få något yttra mig om den andra intresserade huvudparten nämligen allmänheten. Här har den synpunkten utvecklats från flera håll. Jag ber dock få tillägga ett par ord. Till en början får jag erinra, att vi hava ett 70-tal lasarett i riket. Dessa äro icke belägna endast i de större städerna, de äro även placerade i småstäder och mindre orter på rena landsbygden. Ja det finnes lasarett, där lasarettsläkaren är den enda tillgängliga läkarkraften inom en viss trakt. Jag skulle vilja hemställa till de herrar, som nu motarbete det kungl. förslaget, att fråga befolkningen å någon av dessa småplatser, exempelvis omkring Östhammar, Flen, Kisa, Finspång, Ljungby, Borgholm, Strömstad, Norberg, Backe och Gällivare, om den anser lämpligt att med mycket stränga skrankor kringgärda lasarettsläkarnas rätt att stå den sjukvårdsbehövande allmänheten till hjälp. Jag tror, att svaret skulle bli bestämt nekande. För övrigt förhåller det sig så, att lasarettsläkarna äro den kår, som fått den grundligaste läkarutbildningen här i landet. Därigenom att de ha sitt lasarett att sköta, hava de möjlighet att bibehålla och ytterligare utveckla sin kunskap, och i regel har lasarettsläkaren en viss specialitet både på kirurgi och den invärtes medicinens område, så att han är sina kolleger på

platsen väsentligen överlägsen med avseende å skötseln av vissa sjukdomar. Är det då rätt och billigt att förmena den sjukvårdsbehövande allmänheten att rådfråga denna mest kompetenta läkare? För mig står det klart, att det är en humanitär fråga av ganska stor betydelse, som det här gäller att ordna. Jag hörde ett yttrande i första kammaren, att man genom det kungl. förslaget egentligen skulle gynna den rike, som ej behöver gå till lasarettet. Det är att ställa sakerna på huvudet. Den rike har i regel möjlighet att kosta på sig en resa för att söka en specialist, men det har ej den fattige. Nåväl, säger man, han kan söka sig in på lasarettet. Ja väl, om det finnes plats. Men herrarna torde väl känna, att det är långt ifrån alltid, som det finnes plats. Norrbottens läns lasarett äro överfulla, och det dröjer långa tider, innan de sjuka kunna intagas där. För övrigt är det ej säkert, att vissa sjukdomsfall lämpa sig för lasarettsvård, även om de lämpa sig för vård av specialist. Dessa omständigheter göra, att man ur allmänt mänsklig och humanitär synpunkt ej bör bygga upp för stora skrankor omkring lasarettsläkarne.

En hel del av herrarne kanske äro beredda att följa mitt resonemang så långt, men säger man, landstingen själva sköta denna sak bra, de känna bäst förhållandena och behovet i länet, och man kan med förtroende överlämna det åt dem. Jag skall skynda att erkänna, att landstingen i regel ej uppställt villkor, som varit farliga ur denna synpunkt. Det är emellertid med denna lag som med andra; det är vissa fall, som givit uppslag till, att man ansett sig behöva normerande bestämmelser, direktiv för den beslutande myndigheten, inom vilka den får röra sig. Det fall, som här varit uppslagsgivande, har varit Skaraborgs läns landsting. Jag skall ej gå in på någon närmare kritik av dess beslut. Jag erinrar allenast, att där får en lasarettsläkare anlitas för konsultation av annan läkare endast i undantagsfall, samt för övrigt endast i rent humanitära fall och då utan ersättning. Det är ju så utomordentligt vagt och snävt bestämt, att läkaren själv står tveksam, om han i ett visst fall överhuvud taget har rättighet att låta sig rådfrågas. Jag har också fått höra från Skaraborgs län, att det förekommer ytterst sällan, att sjuka, som ej äro intagna på lasarettet, besöka lasarettsläkaren.

Nu säger herr Carl Persson, att inom hans län är man synnerligen belåten med dessa villkor. Herr Westman från Halmstad har visserligen kritiserat dem, och Kungl. Maj:t har också tillåtit sig att göra det. Men, säger man från Skaraborgsbänken, det är icke lämpligt att fråga i Halmstad vad man tycker om förhållandena i Skaraborgs län. Herr Carl Persson har visserligen lämnat några meddelanden, huru *lasarettsdirektionerna*, d. v. s. representanterna för den ena intresserade parten, se saken. Däremot har jag icke hört någonting om vad *allmänheten* där säger. Inom första kammaren lämnades dock den upplysningen, enligt uppgift härstammande från mycket kompetent håll, att allmänheten i Skaraborgs län ingalunda är belåten med att stå stängd från möjligheten att träffa den

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarettss-
stadgan.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarettss-
stadgan.
(Forts.)

bästa specialisten. För övrigt har man ett dokument, som är ganska belysande, och det är lasarettsdirektionens i Lidköping eget yttrande, vilket herr Carl Persson av någon anledning icke citerade i detta sammanhang. Direktionen säger, när den yttrar sig över Kungl. Maj:ts förslag: ja, för all del, vi äro nöjda med våra bestämmelser, *men Kungl. Maj:ts äro bättre*. Och därför tillstyrker den Kungl. Maj:ts förslag.

Nu menar man också, att om man kringsskär landstingens rätt alltför mycket, skulle det möjligen bidraga till att minska deras intresse för lasarettsvården och sjukvården. För min del tror jag det icke. Om man går till lasarettssstadgan, så finner man där åtskilliga direktiv, efter vilka landstingen skola rätta sig ifråga om lasarettsvården, som på intet sätt visat sig ha minskat intresset. När t. ex. landstinget skall bygga ett lasarett, så får det icke byggas hur som helst, utan ritningarna skola vara godkända av medicinalstyrelsen. Och utspisningsstaten får icke ordnas hur som helst utan skall vara fastställd av medicinalstyrelsen. I sådana saker, där det gäller mera allmänna intressen har man sålunda ansett lämpligt att giva normerande direktiv. Ett sådant fall föreligger här.

För min del tror jag att kammaren skulle göra synnerligen klokt, därest kammaren, om än beslutet skulle framkalla en viss misstämning i en landsända, godkänner Kungl. Maj:ts förslag, som verkligen, det vill jag säga, tillgodoser de mindre bemedlades rätt att få den bästa sjukvården.

Slutligen kan jag icke underlåta att säga, något som redan påpekats flera gånger, att det väl icke är så himmelsskriande detta kringsskärande av landstingens rätt när den så alldeles övervägande delen av landstingen själva äro med om förslaget. Det är endast tre landsting som på något sätt opponerat sig. De andra ha funnit bestämmelserna kloka och tillstyrkt dem. Det är sålunda icke i strid mot landstingen man handlar, om kammaren bifaller lagutskottets förslag, utan i full överensstämmelse med den alldeles överväldigande majoriteten av Sveriges landsting.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Debatten har dragit ut på tiden, och jag lovar att icke bli lång. Jag anser mig likvisst böra säga några ord till försvar för utskottets förslag, då jag varit med bland majoriteten för beslutet där.

Jag har vid genomläsandet av den kungl. propositionen och dess bilagor kommit till den bestämda övertygelsen att Kungl. Maj:t här står på riktiga och goda grunder. Särskilt har jag fäst mig vid departementschefens yttrande. Han har ju nyligen själv haft ordet här, så att det är överflödigt att upprepa vad han sagt. Jag vill blott säga, att i två fall tyckes det mig alldeles ovedersägligt. Han säger, att det finnes en lucka i lasarettssstadgan, och denna lucka bör fyllas, vilken mening man än må ha i själva sakfrågan. Och därom tycker jag vi borde kunna vara överens. Sedan beträffande själva sakfrågan, säger han,

att här är det meningen att förlika två intressen som egentligen icke borde stå i motsatsförhållanden till varandra, men som likvisst på grund av förhållandenas makt, särskilt i Skaraborgs län, kommit att göra det. Det är lasarettsvården och den vårdbefolkningen fordrar utanför lasaretten. Det är ju givet, att man bör avväga detta så, att lasaretten i första hand få den skötsel de behöva, men att i andra hand lasarettsläkarna icke böra hindras i att tillgodose sjukvården för den befolkning som finnes utanför lasaretten, så långt sådant låter sig göra. Jag kan icke finna annat än att de bestämmelser som av Skaraborgs läns landsting här stipulerats, skulle så gott som fullständigt omöjliggöra för lasarettsläkaren att utöva någon praktik utanför lasarettet. Det heter nämligen där, att annat än för konsultation begärd av läkare får han icke utöva annan praktik, och så skall det vara i särskilda undantagsfall och i humanitära fall. Det har visat sig i det praktiska livet, att det finnes knappast någon möjlighet för en lasarettsläkare att under sådana förhållanden utöva någon praktik utanför lasarettet, och jag tror icke, att om vi var och en i sin stad gå tillbaka till och tänka på våra egna förhållanden, vi skulle vara så synnerligen nöjda med att icke kunna tillkalla den kanske enda specialisten som finns på trakten, då vi eller våra anhöriga drabbas av olyckshändelse eller svår sjukdom. Jag tror knappast, att dessa bestämmelser kunna upprätthållas ens i Skaraborgs län. Det uttalande som direktionen för Lidköpings lasarett gjort, då den håller med medicinalstyrelsen och Kungl. Maj:ts gentemot sitt eget landsting, synes mig vara synnerligen talande.

En sak som synes mig ha blandat bort vad frågan gäller är, att herrar skaraborgare gjort det till en maktfråga. Man behöver icke undra var Skaraborgsbanken finns här i kammaren. Det hörs på tonen, att detta är en sak som gått dem djupt till sinnes. Det är ju icke heller att undra på, om de söka försvara sina åtgöranden, men det synes mig dock, att de i detta försvar gått till någon överdrift och att den sakliga objektivitet, som man alltid först och främst bör sätta här, i någon mån fått vika för det speciella intresse att försvara sin sak, som här kommit till synes. Särskilt tycker jag, att vår ärade ålderspresident, herr Carl Persson, tog i väl hårt. Ja, jag tror knappast att jag hört honom här i kammaren taga i så hårt på länge, och det torde väl vara att gå till överdrift, särskilt sedan herr civilministern sagt, att något slags hämnd eller tryck på Skaraborgs läns landsting för denna sak icke alls är meningen att utöva.

Jag har icke kunnat få annat intryck än att Kungl. Maj:ts bestämmelser äro synnerligen väl avvägda, och jag är alldeles övertygad om att de också skola visa sig vara välgörande, så att icke sådana här tvister vidare skola uppstå. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Vahlquist* instämde häruti.

Andra kammarens protokoll 1915. Nr 64.

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarettss-
stadgan.
(Forts.)

Herr Persson i Norrköping: När jag gått med på utskottets förslag, så har jag gjort det huvudsakligen av det skälet, att jag icke velat vara med om att avhända statsmakterna en garanti för att de sjuka, som icke kunna komma in på lasarett, skola få den vård som är erforderlig för att de skola bli friska. Den garantien anser jag mig böra hålla på med hänsyn just till allmänhetens berättigade intressen. Mig förefaller det i högsta grad orättfärdigt och hårt, att när en person blir sjuk, så sjuk att han icke kan forslas in till lasarettet, när det icke finns någon annan läkare att tillgå eller när det behövs konsultation av en särskilt skicklig man, denne man skall vara förbjuden att giva den hjälp som är erforderlig. Det har som sagt varit mitt huvudskäl.

Nu har det sagts här, att genom detta förslag skadar man lasarettsvården. Det var herr Carl Persson som sade det om Skaraborgs län. Förutom de skäl som anfördes av herr civilministern ber jag få erinra om att det är ingenting som hindrar ett landsting som så önskar att bestämma just sådana stadganden, som Skaraborgs läns landsting har bestämt eller som i något annat län visat sig behöfliga att fastställa, samt ingå till Kungl. Maj:t med framställning därom. Och dessa stadganden bli gällande, om Kungl. Maj:t svarar ja. Men om förhållandena mot förmodan — man kan ju icke veta vad som kan inträffa — skulle vara sådana, att dessa stadganden ur den allmänna sjukvårdens intresse icke kunna godkännas, då bör man ha garanti för att allmänhetens sjukvårdsintresse verkligen blir tillgodosett.

Så har det anförts principiella betänkligheter, nämligen att man icke skall kringskära landstingens självbestämmanderätt. Ja, jag är för kommunernas och landstingens självbestämmanderätt, så långt det rimligen kan låta sig göra. Men över kommuner och landsting böra dock statsmakterna stå. Eljest går man alldeles för långt på den väg, som man i övrigt anser vara principiellt riktig, och som man bör beträda i mån som det utan olägenhet kan ske.

Det är i korthet de skäl som bestämt mig att gå med på utskottets förslag, och jag har ansett dem väsentligen mera bärkraftiga än de som anförts däremot. Vad speciellt angår Skaraborgs län, så har det icke funnits något, som under behandlingen av denna fråga i utskottet intresserat mig så litet som den saken, utan jag har försökt anlägga principiella synpunkter. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr E. A. Nilsson i Örebro: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av ett yttrande från Hallandsbänken, men innan jag besvarar min ärade kamrat på Hallandsbänken, vill jag i anledning av vad som yttrades från statsrådsbänken

göra ett par erinringar. Herr statsrådet tröstade kammaren eller kanske speciellt Skaraborgs läns landsting med att de föreslagna bestämmelserna icke skulle få någon retroaktiv verkan. Det skälet föreföll mig, det må jag säga, mycket egendomligt, ty i och med det att Skaraborgs läns landsting gör upp en ny lönestat så lär det väl i alla fall få foga sig efter de nya bestämmelser som då blivit gällande. Det är väl meningen, att såväl Skaraborgs läns landsting som även mitt läns landsting skola så småningom växa in i de nya bestämmelserna och tillämpa desamma, då det blir fråga om nya tjänsteinnehavare. Det skälet synes mig därför hava mycket liten innebörd. Slutligen frågade herr statsrådet huru det skulle bli med Kisa och Östhammar och andra platser, där lasaretten förlagts så, att det inte finnes någon annan läkare än lasarettsläkaren på den orten. Ja, herr statsråd, jag vill säga, att jag för min del hyser det förtroendet för landstingen, att de i sådana fall för läkarna på de platserna icke uppställa några andra villkor än sådana, som för befattningarna och för allmänhetens behov äro lämpliga. Jag hyser inte detta misstroende till landstingens goda omdöme och goda vilja att ordna det på ett gott och lämpligt sätt för den hjälpbehövande allmänheten. Allt vad hitintills förekommit inom sjukvårdens historia i vårt land vittnar som jag förut sagt oförtydligt därom, att sjukvården varit landstingens skötebarn. Finnes det då någon rimlig anledning att förutsätta, att landstingen vid handhavandet av sin uppgift beträffande den allmänna sjukvården skola handla på det sättet, att den stora allmänheten på grund av de villkor och de bestämmelser, som landstingen anse sig böra uppställa, skall bli lidande? Ingalunda. Det finnes av vad hittills förekommit icke något som helst fog för detta misstroende.

Jag vill ge den ärade talaren på Hallandsbänken fullkomligt rätt i att staten bör ha rätt att ingripa normerande. Men jag frågar: vem har bestritt detta? Det är ingen som yrkar på att lasarettstadgan skall avskaffas. Då ingenting sådant förekommit, synes mig den erinringen mot motionen icke hava något som helst fog för sig.

Men den ärade talaren sade också, och däri synes det mig att han blottat en fara, som kan ligga i det föreliggande förslaget, att om det inträffar ett olycksfall utanför lasarettets område, så kan det vara betydelsefullare att lasarettsläkaren är på platsen och sköter det, än att han är hemma på lasarettet för att tillgodose de olycksfall, som kunna inkomma till lasarettet. Det är frågan om hur det kan vara i detta fall! Kanhända det olycksfall, som inkommer till lasarettet, är av den beskaffenhet, att det fordrar ett omedelbart och snabbt operativt ingripande från lasarettsläkarens sida. Då tror jag det är bra att han är där och kan omedelbart göra den operation, som kan vara av behovet påkallad. Ute på landsbygden eller var det nu må vara som herr Westman förutsatte det andra olycksfallet, där äro i allmänhet förhållan-

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarett-
stadgan.
(Forts.)

dena sådana, att verkligt allvarliga operativa ingrepp inlåter sig icke lasarettsläkaren på att göra med de resurser, som han där har till sitt förfogande. Det behov som herr Westman talade om bör enligt mitt förmenande tillgodoses på annat sätt. Vi äro inom det län jag har äran tillhöra på god väg att ordna den saken. Det sker framför allt genom skolade sjuksköterskors placering på lämpliga platser inom länet.

Men slutligen ifrågasatte den ärade talaren huruvida innebörden av Örebro läns landstings uttalande vore den som jag förut uppgivit och som också angivits i statsrådsprotokollet. Om jag icke tröttade kammaren alltför mycket, skulle jag läsa upp protokollet från Örebro läns landsting då beslutet fattades. Jag skall inte göra det, men jag ber få försäkra herrarna att Örebro läns landstings beslut är tillkommet med ögonen öppna för och i klart medvetande om vad denna fråga innebar. Jag ber få säga, att yrkandet om bifall till det beslut, som landstinget fattade, framställdes av mig själv och jag gjorde det efter till innehållet ungefär samma motivering som jag hade i mitt första anförande här i dag. Då borde det inte vara något tvivel underkastat, att innebörden av det yttrande som Örebro läns landsting har avgivit går i den riktning, som jag själv här under denna debatt förfäktat.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen och avslag på såväl utskottets hemställan som den kungl. propositionen.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag skall blott säga några få ord. Jag har varit med om att underteckna motionen, men har då gått ut från en alldeles motsatt ståndpunkt till den, som min ärade partivän från Norrköping intager. Han har yrkat bifall till lagutskottets förslag i syfte att bereda ökad läkarvård åt dem som befinna sig utanför lasaretten. Jag har för min del utgått därifrån att när man har en lasarettsläkare så skola de patienter, som äro intagna på lasaretten, ha förmånsrätt att använda den lasarettsläkaren. Med den allt mer och mer tilltagande industrialismen och de i följd därav ökade olycksfallens antal bli just sådana besök vid lasaretten allt fler och fler. Det är då enligt min uppfattning landstingens skyldighet att sörja för att det finnes läkare tillreds vid lasaretten vid alla tidpunkter. Och om Kungl. Maj:t och riksdagen ha gjort upp de nya distrikten för provinsialläkarna ur den synpunkten, att man även skulle använda lasarettsläkarna för vissa uppdrag utanför lasaretten att i någon mån fylla provinsialläkarnas uppgifter, då vill jag förr vara med om att biträda ett förslag, som går ut på att göra om provinsialläkardistriktet än jag vill vara med om att biträda ett lagförslag, som skulle vara ägnat att så att säga i lagen inskriva, att läkaren icke skall vara att finna vid lasarettet när patienterna behöva söka honom där. Det är min uppfattning i föreliggande fråga.

Sedan vill jag bara understryka vad herr Nilsson i Örebro

yttrade att det vore väl märkvärdigt om Kungl. Maj:t och riksdagen tillsammans stiftade en lag och man efteråt skulle komma och säga: för all del, den behöver ni inte rätta er efter i den kanten av riket. Ha vi en gång fattat ett beslut så skola landstingen, både Skaraborgs läns landsting och Malmöhus läns landsting, rätta sig efter vad Kungl. Maj:t och riksdagen beslutat. Men därför är jag också ängslig att man i oträngt mål skall gå och fatta beslut, som genom sin innebörd skulle motverka landstingens strävan att skapa en god lasarettssjukvård. Sedan jag kommit in i Malmöhus läns landsting — inte därför att jag kommit dit, men ändå — har jag kunnat konstatera den allmänna strävan som gjort sig gällande att åstadkomma en synnerligen god lasarettsvård åt patienterna. Denna strävan vill jag inte vara med om att på något vis vältra stenar i vägen för. Det är därför som jag inte vill vara med om att biträda ett beslut som skulle räcka ett finger åt ett eventuellt enskilt läkarintresse och som skall draga bort läkarvetenskapen från lasarettens. Herr talman! Jag ber få yrka bifall till motionen.

Ang. ändrad lydelse av §§ 10 och 21 i lasarettstadgan.
(Forts.)

Med herr Thorsson förenade sig herrar *Borggren*, *Bärg* i Katrieholm, *Svensson* i Eskilstuna, *Persson* i Västervik och *Ström*.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Sydow: Herr talman! Den siste ärade talarens anförande har uppkallat mig till ett par ords gensaga. Han har tydligen något missuppfattat denna sak. Även om man placerade provincialläkare i varje by, skulle man icke därigenom undanröja behovet för den sjukvårdsbehövande allmänheten att i enstaka fall anlita specialister. Man kan icke få ett så stort antal läkare spridda över hela landet, som äro utbildade till specialister på de särskilda områdena. Och för övrigt, vad skulle det kosta, mina herrar, att skaffa oss så kvalificerade läkare runt omkring i hela riket?

Dessutom ber jag få rätta ett bestämt misstag av herr Thorsson. Han yttrade, att om Kungl. Maj:t och riksdagen antaga en lag, så kan det inte vara meningen att landstingen nästa dag skulle säga: låt oss icke rätta oss efter den. Lagen innehåller emellertid endast vissa normerande föreskrifter, men medger samtidigt, att om ett visst landsting önskar fastställa andra villkor för lasarettsläkarens rätt att utöva enskild praktik, landstinget äger underställa dessa Kungl. Maj:ts prövning. Det är således icke så som herr Thorsson föreställde sig.

För min del är jag viss på, att man bäst tillgodoser både lasarettsvården och i övrigt den sjukvårdsbehövande allmänheten genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Hamilton: Herr talman! Jag ber att med ett par ord få ansluta mig till dem, som här yrkat bifall till motionen. Man har framhållit under debatten att denna lag skulle avse

Ang. ändrad
lydelse av
§§ 10 och 21
i lasarettss-
stadgan.
(Forts.)

att ordna förhållandena mellan enskild och lasarettssjukvård inom länen. Landstingen äro emellertid de, som härvidlag i båda fallen böra vara de bestämmande. De ha därvid ett enda intresse nämligen att ordna sjukvården inom länet så, att den tillgodoser båda sjukvårdsgrenarnas intressen. Inom vissa orter kan det vara lämpligt att lasarettsläkaren får friare händer med avseende på sin praktik, på andra orter icke så. Från Skaraborgs län har uppgivits att den åtgärd som där vidtagits varit den lämpligaste. Nu har herr civilministern framhållit, att lagen inte skulle rikta sig mot Skaraborgs läns landsting eller betaga skaraborgarna rätten att fullfölja det beslut, som de redan fattat. Men beslutet gäller endast tills ny läkare skall antagas. Sedan är landstinget förhindrat att förnya beslutet.

Herr civilministern har också framhållit, att landstingen voro synnerligen belättna med det lagförslag, som framkommit från medicinalstyrelsen. Ja det är möjligt att de inte haft något att erinra mot själva innehållet i lagförslaget, men säkert är att landstingen vida hellre vilja behålla sin gamla bestämmanderätt. För mig förefaller det motbjudande, när landstingen visat så stort intresse för sjukvården, som de verkligen gjort, att riksdagen då skulle fråntaga dem en rättighet som de utövat på ett synnerligen lämpligt sätt. Herr talman! Jag anholder om bifall till motionen.

Herr Westman: Herr talman! Jag vill endast, med anledning av vad herr E. A. Nilson i Örebro nyss anförde gent emot mig beträffande nämnda landstings beslut i förevarande fråga, säga, att då jag i mitt anförande uppgav, att, enligt meddelande som jag fått, landstingets i Örebro ställning till det spörsmål, som det är fråga om, vore tvivelaktig, jag grundade detta därpå, att en ledamot av detta landsting, vilkens namn jag uppgivit för herr Nilson och till vilkens uttalande jag icke har ringaste anledning att icke sätta tilltro, meddelat mig att en större del av landstingets ledamöter — han ifrågasatte till och med majoriteten — röstat för ett avstyrkande av medicinalstyrelsens förslag på den grund, att de ansågo alla bestämmelser, som inskränka lasarettsläkarnes rätt till enskild praktik, vara överflödiga och således icke böra komma i fråga.

Herr Bengtsson i Kullen: Herr talman! Jag skall blott säga några få ord. Herr civilministern sade att han nyss i första kammaren hört, att skaraborgarna inte skulle vara belättna med förhållandena. Detta är ett yttrande avgivet av rådmän Dahl, men som jag vistas bland befolkningen skall jag be att få säga mitt omdöme och vad jag hört. Det råder bland befolkningen en mycket stor tillfredsställelse med att förhållandena äro ordnade så som de äro inom länet. Det finnes inte alls några klagomål från allmänhetens sida och läkarna ha från sin sida inte heller haft någon anledning att klaga. Jag har framför mig

ett utdrag ur taxeringslängderna för 1913 och jag skall bara läsa upp huru deras inkomster ställa sig. Dessa lasarettsläkare ha: den ene 16,200, den andre 16,700 och den tredje 18,000 kronor. Inte finnes det någon anledning för dem att klaga över de inkomster de ha. Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Ang. ändrad lydelse av §§ 10 och 21 i lasarettstadgan.
(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 27, bifaller de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 102 ja mot 42 nej, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit de i ämnet väckta motionerna.

§ 7.

Herr statsrådet *von Sydow* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 172, angående reglemente för avlöning vid armén på krigsfot (krigsavlöningsreglemente) m. m.;

nr 175, angående försäljning av Svea ingenjörkårs, fälttelegrafkårens och ammunitionsfabrikens nuvarande områden m. m.;

nr 176, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 och 2, § 3, § 5 mom. 3, § 7 mom. 3 samt § 8 mom. 2 och 3 i lagen den 24 maj 1895 angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov;

nr 178, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 22 värnpliktslagen den 17 september 1914;

nr 182, med förslag till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag);

nr 185, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 17:o i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt den 26 maj 1909;

nr 183, med förslag till lag om ändring i gällande bestämmelser angående förteckningar å lagfarter;

nr 184, med förslag till lag om talan i viss ordning angående rätt till strömfall;

nr 187, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin;

nr 188, med förslag till ändrad lydelse av bestämmelserna för brännvin och sprit m. m. i rubrikerna 183—185 i gällande tull-taxa; och

nr 186, angående järnvägsförbindelse mellan svenska och finska järnvägsnäten vid Haparanda.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 8.

Herr *Eriksson* i Grängesberg avlämnade en motion, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 159, angående understöd åt änkor och barn efter vissa till följd av explosioner vid Stockholms tygstations laboratorium samt Åkers krutbruk omkomna personer.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 233, blev på begäran bordlagd.

§ 9.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från riksdagens kansli:

nr 58, angående vidtagande av förberedande åtgärder för begagnande av de utvecklingsmöjligheter, som efter världskrigets upphörande kunna erbjuda sig för Sveriges handel, industri och sjöfart;

nr 77, angående utarbetande av förslag i syfte att stävja spelet på utländska lotterier; och

nr 78, angående utredning i fråga om bidrag av statsmedel till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska; samt

från statsutskottet:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av lån av statsmedel för understödande av behövande konstidkare;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av vissa byggnader vid arméns intendenturförråd i Boden;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återuppförande av en nedbrunnen verkstadsbyggnad vid Karlskrona grenadjärregemente;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslagen till provårsinstitutionen;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för lärarinna vid statsunderstödd enskild läroanstalt att för upp-

flyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring vid svensk skola i utlandet; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående villkor för det av riksdagen anvisade anslag till restaurering av det s. k. klosterhuset i Vreta klostres församling.

§ 10.

Ordet lämnades här efter på begäran till

Herr vice talmannen D. P e r s s o n, som yttrade: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden sist uppföra följande utlåtanden i här angiven ordning: statsutskottets utlåtande nr 57, statsutskottets utlåtande nr 49 och andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förändrade bestämmelser rörande ersättning till vittnen och sakkunniga i rättegångsmål.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Ericsson</i> i Arboga	under 5 dagar fr. o. m. den 2 maj,
» <i>Strid</i>	» 5 » » » 1 »
» <i>Magnusson</i> i Kalmar	» 3 » » » 1 »
» <i>Borg</i>	» 4 » » » 1 »
» <i>Sköld</i>	» 6 » » » 1 »
» <i>Lindqvist</i> i Kosta	» den 1 maj,
» <i>Jonsson</i> i Hökhult	» 5 dagar fr. o. m. den 1 maj,
» <i>Nilsson</i> i Tånga	» 4 » » » 1 »
» <i>Ingvarson</i>	» 3 » » » 1 »
» <i>Borggren</i>	» 4 » » » 1 »
» <i>Ericsson</i> i Åtvidaberg	» den 1 maj,
» <i>Bärg</i> i Katrineholm	» 4 dagar fr. o. m. den 1 maj,
» <i>Lundberg</i>	» den 1 maj,
» <i>Berg</i> i Munkfors	» 3 dagar fr. o. m. den 1 maj,
» <i>Odqvist</i>	» 3 » » » 1 »
» <i>Andersson</i> i Råstock	» den 1 maj,

herr <i>Kaijser</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 1 maj,
» <i>Lindley</i>	» 5 » » » 1 »
» <i>Bengtsson</i> i Kullen	» 5 » » » 4 »
» <i>Nilsson</i> i Linnäs	» 4 » » » 3 »
» <i>Olofsson</i> i Ävik	» 4 » » » 1 »
» <i>Gabrielsson</i>	» 3 » » » 2 »
» <i>Persson</i> i Malmö	» 5 » » » 3 »
» <i>Zetterstrand</i>	» den 3 maj,
» <i>Karlsson</i> i Fjäl	» 5 dagar fr. o. m. den 1 maj,
» <i>Larsson</i> i Västerås	» den 1 maj,
» <i>Sävström</i>	» 2 dagar fr. o. m. den 1 maj,
» <i>Sjöblom</i>	» 4 » » » 1 »
» <i>Runefors</i>	» 5 » » » 3 »
» <i>Söderberg</i> i Stockholm	» den 1 maj,
» <i>Bergman</i>	» 13 dagar fr. o. m. den 3 maj,
» <i>Törnkvist</i>	» 6 » » » 1 »
» <i>Svensson</i> i Eskilstuna	» den 1 maj,
» <i>Andersson</i> i Milsmaden	» 4 dagar fr. o. m. den 1 maj,
» <i>Hallén</i>	» 4 » » » 1 »
» <i>Hage</i>	» den 1 maj,
» <i>Johansson</i> i Trollhättan	» 4 dagar fr. o. m. den 1 maj,
» <i>Helger</i>	» 8 » » » 1 »
» <i>Rudén</i> i Malmö	» den 1 maj,
» <i>Thorsson</i>	» » 1 »
» <i>Persson</i> i Västervik	» » 1 »
» <i>Persson</i> i Norrköping	» » 1 » och
» <i>Sterne</i>	» » 1 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 6,18 e. m.

In fidem
Per Cronvall.